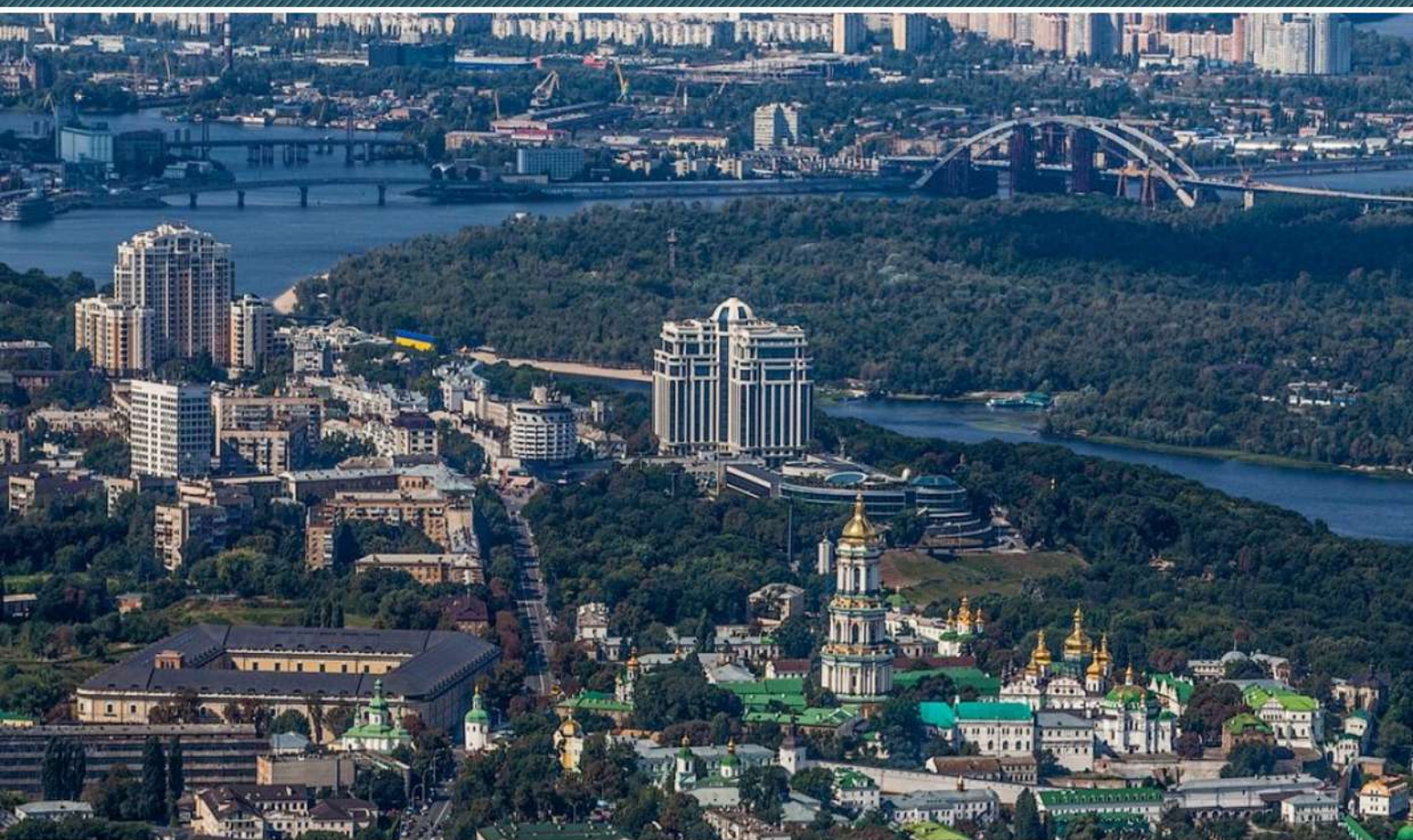

НАУКОВА ПРАЦЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

(міжнародна наукова конференція)

* Scientific work in Ukraine & the world | International scientific conference

** Научная работа в Украине и мире | Международная научная конференция

Місце проведення: Київ, Україна
20 лютого 2022 року

Venue: Kyiv, Ukraine
February 20, 2022

УДК 001.1

ББК 29

UDC 001.1

BBK 29

НАУКОВА ПРАЦЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

(міжнародна наукова конференція)

* Scientific work in Ukraine & the world | International scientific conference

** Научная работа в Украине и мире (международная научная конференция)

Місце проведення: **Київ, Україна** | Venue: **Kyiv, Ukraine**

20 лютого 2022 року | February 20, 2022

ОФОРМЛЕННЯ ЦИТАТИ:

Батюченко В.А., Дудар З.В., Мазурова О.О. Дослідження методів рішення транспортних задач лінійного програмування // Наукова праця в Україні та світі (міжнародна наукова конференція). Видавництво WORLD-CONF.COM // Київ, Україна, 20 лютого 2022. с. 4 - 13.

ISBN 978-966-8510-95-1

© 2022 Видавництво WORLD-CONF.COM | Publisher WORLD-CONF.COM | Издательство WORLD-CONF.COM

© 2022 Автори статей | Authors of the papers | Авторы статей

Адреса електронної пошти: office@world-conf.com

Адреса видавця (редакції): **LV-1007, Рига, Латвія**

Операційний офіс: **65039, Одеса, Україна**

ЗМІСТ (CONTENT)

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ (HUMANITARIAN SCIENCES)

- 1. Корівчак Анаїда Манвелівна**
ПРОБЛЕМИ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....5-10
- 2. Кузьменко Анастасія Олексіївна**
ЗАГАЛЬНОФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ДО ІДЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ 11-16
- 3. Швайко Богдана Олександрівна**
РОЛЬ ПОРТРЕТНИХ ОПИСІВ У СТВОРЕННІ ОБРАЗУ МІСТЕРА ДАРСІ
У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТЕН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ» 17-21

ЮРИДИЧНІ НАУКИ (LAW SCIENCES)

- 4. Бабенко Олексій Сергійович, Шендрик Юлія Володимирівна**
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ СЛІДЧИМ..... 22-25
- 5. Гетьман Віталій Вікторович**
ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА..... 26-30
- 6. Єрмолаєв Ігор Володимирович, Шендрик Юлія Володимирівна**
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИМ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ
СВІДКІВ В ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ..... 31-35
- 7. Свердлов Дмитро Вікторович, Мамчій Олексій Іванович**
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ,
ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ 36-42
- 8. Сіверська Зорина Ханларівна, Никифорова Олена Анатоліївна**
НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОШОКЕРА ТА ПЕРША ДОПОМОГА ПРИ УДАРІ ЕЛЕКТРИКОЮ..... 43-47
- 9. Сіверська Зорина Ханларівна, Шевяков Максим Олександрович**
ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС ТА ЙОГО СТАДІЇ..... 48-51
- 10. Сіверська Зорина Ханларівна, Шендрик Юлія Володимирівна**
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ..... 52-55
- 11. Шайнога Олеся Олександрівна, Шендрик Юлія Володимирівна**
ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ КРИМІНАЛІСТИКИ ПІД ЧАС
ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ..... 56-59
- 12. Шендрик Юлія Володимирівна**
ВИСНОВОК СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ
У ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЯХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ..... 60-63
- 13. Яровицький Ігор Романович, Шендрик Юлія Володимирівна**
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ..... 64-67

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТ (ECONOMIC SCIENCE & MANAGEMENT)

- 14. Кнір Марія Олександрівна, Шульга Філіп Вікторович**
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ..... 68-72
- 15. Куниця Максим Вячеславович**
ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ..... 73-84

- 16. Матяш Ярослав Олегович**
ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УКРАЇНІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ МИТНИЦІ..... 85-95

ТЕХНІЧНІ НАУКИ (TECHNICAL SCIENCES)

- 17. Geldimyradov Arslan Geldimyradovich**
DETERMINATION OF RESERVOIR CHARACTERISTICS BASED ON STUDY OF PRESSURE
CURVE UNDER THE CONDITIONS OF TURKMENISTAN GAS WELLS..... 96-110

- 18. Ковба Владислав Валерієвич, Грабовец Оксана Николаевна, Ульянов Василий Юрьевич**
К ВОПРОСУ О ВОЗРАСТЕ И ВИДАХ ПАЛЕОФАУНЫ В МРАМОРИЗОВАННЫХ
ИЗВЕСТНЯКАХ КАМЕННОЙ ОБЛИЦОВКИ УЧЕБНЫХ КОРПУСОВ ПГАСиА..... 111-127

- 19. Савчук Тетяна Василівна, Шемберко Мар'яна Миколаївна**
РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ҐРУНТІВ ШЛЯХОМ
ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ОБҐРУНТОВАНИХ СИВОЗМІН 128-135

ТРАВМАТОЛОГІЯ (TRAUMATOLOGY)

- 20. Сіверська Зорина Ханларівна, Казначесв Дмитро Георгійович**
ПАТОГЕНЕЗ ВІДМОРОЖЕННЯ, СТУПЕНІ ВІДМОРОЖЕННЯ, УСКЛАДНЕННЯ..... 136-140

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ (HUMANITARIAN SCIENCES)

УДК 37.06

Корівчак Анаїда Манвелівна

викладач економічних дисциплін,
викладач-методист, голова циклової комісії
економічних та облікових дисциплін
Відокремлений структурний підрозділ
Економіко-технологічний фаховий коледж
Херсонський національний технічний університет
(Херсон, Україна)

ПРОБЛЕМИ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація: в роботі розглянуто характеристики видів булінгу в освітньому середовищі. Представлено висновки щодо необхідності реформування системи виявлення і попередження булінгу стосовно учнів і студентів. За допомогою професійного досвіду роботи висвітлено негативні прояви приховування фактів булінгу в навчальних закладах.

Ключові слова: булінг, фізичний булінг, економічний булінг, психологічний булінг, реформування освітнього середовища.

Проблеми булінгу притаманні будь-якому суспільству. І ці проблеми є ознакою не лише сьогодення. Яскравою ознакою саме нашого часу є те, що про цю «хворобу» почали відкрито говорити. Першим важливим кроком у подоланні булінгу у всіх сферах нашого життя є те, що сучасне суспільство визнало наявність цієї проблеми.

Булінг (цькування) – це небажана агресивна поведінка, яка повторюється або може повторитися, і в якій нерівне співвідношення сил агресора та жертви. Це визначення сформулювали американські Центр контролю і профілактики захворювань та Департамент освіти в 2014 році.

Як зазначає Центр контролю і профілактики захворювань, є два способи булінгу – прямий (у присутності «цільової групи») та непрямий (наприклад, поширення чуток). Розрізняють чотири типи булінгу: фізичний, вербальний, реляційний (зашкоджена репутації), пошкодження майна.

Ознакою булінгу є систематичність знущань.

Якщо розглядати проблеми булінгу в освітньому середовищі, то це може стосуватися площини відносин «агресор – педагог, жертва – вихованець (вихованці)», «агресор – колектив педагогів, жертва – педагог», «агресор – вихованці, жертва – вихованець», і, навіть, «агресор – вихованці, жертва – педагог». При ситуації, коли агресором є педагог у відношенні до здобувачів освіти, розрізняють фізичний булінг, економічний булінг, психологічний булінг.

Фізичний булінг – це здійснення проявів фізичного насилля у відношенні учнів чи студентів з боку викладача. Саме такі випадки найчастіше потрапляють у коло зору журналістів, громадськості, правоохоронних органів, освітянської спільноти. Випадки побиття вихованців набувають широкого розголосу і на телебаченні, і в інтернеті, взагалі, в засобах масової інформації. Цьому сприяє більша відкритість суспільства, а також розвиток технологій. Кривдникам стає просто неможливим заперечувати факти фізичного насильства, якщо вони зафіксовані аудіо та відео засобами. Тобто, сучасні технології дозволяють свідкам проявів булінгу або самим постраждалим фіксувати ці ганебні події. Ще декілька десятиліть тому таких технічних можливостей не було.

Економічний булінг – це змушування вихованця або його родини до виконання рішень педагога або педагогічного колективу з приводу оплати додаткових послуг. А саме:

- примусовий збір коштів для закупівлі однакового для всіх учнів шкільного або канцелярського приладдя,
- примусова участь у позакласних виїзних заходах,
- примусовий збір коштів для привітань на празники,
- збір коштів для проведення ремонту,

- збір коштів для закупівлі приладдя у кабінет і т. д.

Коли родина відмовляється оплачувати додаткові «добровільні» статті витрат навчального процесу – викладач може почати цькувати дитину та її «незручну» родину. Найприкрішим є те, що часто до цього ганебного процесу приєднуються батьки інших вихованців, підтримуючи сторону педагога або адміністрації навчального закладу.

Також до економічного булінгу відноситься поділ педагогом своїх підопічних на привілейованих і «звичайних», в залежності від економічного становища родини. Йдеться про взаємозв'язок між готовністю батьків фінансово «допомагати» навчальному закладу або безпосередньо вчителю і ставленням педагога до дітей.

Психологічний булінг – це різне, нерівноправне ставлення педагога до учнів, тобто їх поділ на улюбленців і «незручних»; навішування ярликів на дітей; приниження як наодинці, так й при колективі здобувачів освіти.

Ще одним проявом психологічного булінгу є навмисне створення педагогом конфліктної ситуації в колективі вихованців. При цьому «брудна робота» зі цькування конкретного учня перекладається на інших дітей. Такий прояв психологічного булінгу характеризується тим, що дуже важко запідозрити дорослу людину в навмисних діях. Вся відповідальність лягає на плечі інших дітей, яких зробили знаряддям булінгу. В такому випадку жертв стає більше, і той, кого цькують, і ті, хто ненавмисно стали агресорами.

Психологічний булінг є найпідступнішим і найважчим для викриття. Це так званий непомітний і «витончений» булінг. Факти фізичного насилля або факти примушування оплачувати забаганки педагога і батьківського комітету в закладах освіти – одразу можна зафіксувати. А моральне і емоційне знущення, саме з боку педагога, може бути достатньо завуальованими. З боку може здаватися, що це не що інше, як вимогливе ставлення викладача до учня або студента, для його ж блага. В такій ситуації дуже часто батьки жертви не розуміють, що це саме булінг. Коли дитина починає жалітися, вони стають на бік

кривдника. Якщо над учнем знущаються інші діти в колективі – батькам зрозуміло, що їх дитина дійсно жертва в цій ситуації. А коли дитина жаліється на вчителя – перше, що приходить на думку батькам, що дитина не допрацьовує, що дитина не достатньо слухняна. А саме страшне, що батьки вважають – дитина сама винна в такому ставленні до себе. Нажаль, не всі батьки одразу вірять в серйозність ситуації і приймають сторону свого чада в конфлікті. Це подвійний удар по психіці учня. З одного боку, цькування в школі з боку старшого наставника, з іншого боку, звинувачення дома самої жертви і виправдання кривдника.

Найогиднішим є те, що в педагогічному колективі така манера поведінки викладача і спосіб спілкування з підопічними не є секретом для колег і керівництва. Часто учень чи студент найперше жаліється класному керівнику, якщо кривдником є інший викладач. Або може ненавмисно обмовитись іншому викладачеві про упереджене ставлення до себе з боку класного керівника. Якщо колега кривдника вступиться за жертву булінгу або хоча б озвучить проблему в колективі – це виняток з правил. В більшості випадків діє правило так званої корпоративної солідарності. Керівництво закладів освіти схильні до приховування таких ситуацій у себе в колективах. Вважається кращим «зберегти лице» закладу, ніж вказати педагогу на неприпустимість самоствердження за рахунок підопічних.

Педагогічна діяльність – це дуже важка праця, і, водночас, не має кращої. Багато поколінь педагогів поклали і продовжують покладати всі сили на виховання дітей і молоді. Це прекрасні люди і висококваліфіковані фахівці, які заслуговують поваги і безмежної подяки за свої зусилля. Освітнє середовище постійно реформується й розвивається у відповідності з реаліями сьогодення. Освітній процес – це величезне за обсягом і змістом поняття. Воно складається з багатьох складових, які постійно вдосконалюються в нашій країні. До цього процесу реформування вкрай важливо додати розробку механізмів виявлення і попередження появи в освітянській спільноті випадкових людей. Можна бути

професіоналом в плані знання свого предмета, можна володіти всіма методами і інструментарієм педагогіки, але при цьому бути емоційним і психологічним агресором. Деякі з таких педагогів не усвідомлюють своєї деструктивної манери поведінки. Це може бути ненавмисне. Такі люди роками долають свої власні комплекси за рахунок більш слабших, самостверджуються у власних очах, принижуючи підопічних. Виявляти такі прояви в поведінці педагогів, «відкривати їм очі» на неприпустимість і не педагогічність такої манери спілкування з учнями – справа фахівців. Маємо надію, що в найближчому майбутньому педагогічних працівників будуть оцінювати і атестувати не лише за професійними досягненнями, а й за рівнем емоційного інтелекту. І для оцінки їх професійності будуть враховуватися не лише показники успішності здобувачів освіти, кількість годин підвищення кваліфікації і так далі, але й анонімні відгуки учнів і їх батьків. Лише в такому випадку ми зможемо звести до мінімуму рівень булінгу в освітньому середовищі. Лише емоційно стабільна і психологічно самодостатня людина може уникати і перешкоджати булінгу і вихованців, і батьків вихованців, і колег.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. <https://www.verywellfamily.com/ways-to-respond-to-teacher-who-bullies-460778>

Korivchak Anaida Manvelivna

Economic and technological professional college of

Kherson National Technical University

(Kherson, Ukraine)

PROBLEMS OF BULLYING IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

***Abstract:** the paper considers the characteristics of types of bullying in the educational environment.*

***Keywords:** bullying, physical bullying, economic bullying, psychological bullying, reforming educational environment.*

УДК 378

Кузьменко Анастасія Олексіївна

кандидат філологічних наук, доцент,

кафедра мовної підготовки

Дніпровський державний медичний університет

(Україна, Дніпро)

**ЗАГАЛЬНОФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
ДО ІДЕЙ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ**

***Анотація:** у цій науковій розвідці висвітлені методологічні засади (фундаментальні підходи) підготовки майбутніх докторів філософії до готовності реалізувати ідеї академічної доброчесності у своїй професійній діяльності, які і послугують фундаментом для побудови концепції цієї підготовки. Серед фундаментальних підходів, які є значущими у процесі підготовки PhD до реалізації ідей академічної доброчесності, визначено антропологічний та екзистенціальний.*

***Ключові слова:** методологія, підхід, доктор філософії, антропологія, екзистенціалізм, академічна доброчесність*

Методологія, за філософським енциклопедичним словником, - система принципів і способів організації та побудови теоретичної й практичної діяльності, а також вчення про цю систему [1, с.359]. На думку М. Костицького, методологія – це комплексне вчення, світоглядна теорія, що відбиває реальність або її вагомому частку [5, с.17].

Методологія науки являє собою узагальнену системи знань, на які спирається реалізація наукового дослідження через принципи, шляхи та засоби наукового пізнання [4, с. 66].

«Методологія науки дає характеристику компонентів наукового дослідження – його об'єкта, предмету аналізу, завдання дослідження, сукупності

дослідницьких засобів, необхідних для розв'язання задачі заданого типу, а також формує уявлення про послідовність руху дослідника в процесі розв'язання задачі» [7, с.66]. Методологія науки як самостійна система спрямована на з'ясування змісту, можливостей та взаємодії наукових методів.

Вчені вирізняють три рівні методології: фундаментальну, загальнонаукову та конкретно наукову [4, с. 70]. Ми поділяємо думку, С.Гончаренко [4], що до фундаментальної методології належить «сукупність загальних принципів, що регулюють пізнавальну і практичну діяльність в цілому» [4, с.70]; загальнонаукові методологія описує «прийоми і операції, за допомогою яких вирішуються окремі загальнопізнавальні завдання» [4, с.75]; конкретнонаукова – «прийоми і операції, за допомогою яких вирішуються специфічні завдання конкретної науки» [4, с. 77]. У своєму науковому дослідженні, спираючись на позицію Е. Юніна, виокремимо й технологічну методологію.

Фундаментальна методологія розглядається нами як найвищий рівень методології науки, завдяки якій можна вибудувати генеральну стратегію формування процесу пізнання. Філософську методологію Р. Шевчук визначає як множину методологічних учень, які традиційно надбудовуються над головним системо утворюючим методом [9, с.35].

Наш вибір фундаментальної (філософської) методології ґрунтується на єдності загальних принципів пізнання та категоріального апарату науки всередині нього. Подібне надає змогу всебічно дослідити професійну підготовку майбутніх докторів філософії, простежити систему теоретичного бачення всесвіту та місця / ролі людини у ньому, виявити форми ставлення особистості до світу, що вивчається у фокусі пізнавального, практичного та ціннісного зрізу.

На філософському рівні ми розглядаємо проблему готовності майбутніх докторів філософії до реалізації ідей академічної доброчесності у професійній діяльності в межах антропологічного підходу.

Антропологія – це наука, яка вивчає людство та його культуру, способи

життя серед членів різних соціальних груп, шляхи пристосування до нових умов перебування. Антропологи також вивчають загальні ознаки людської поведінки [3]. У 1867р. К. Ушинський запропонував поняття антропології педагогічної, яка позначає особливий погляд на виховання як гуманістичноорієнтованого процесу, вільного від формалізму та бюрократизму, розуміння людини як вільної, активної, відповідальної та духовно цілісної особистості. Ідеї педагогічної антропології ґрунтуються на вченнях В. Бехтерева, Дж. Болдуїна, Л. Виготського, С. Голла, І. Канта, Я. Коменського, Ж.-Ж. Русо, К. Ушинського та ін..

Антропологічний підхід до теорії та практики освітньої діяльності розуміється як теоретико-евристичний та практичноорієнтований напрям освіти на людини як головну мету та цінність [2]. Антропологія педагогічна як напрям людинознавства значно стала міцним інфлюенсером на розвиток теорії виховання, філософії освіти та методології педагогічних досліджень.

Спираємось на засади сучасної антропології, де центр уваги зміщений від природного буття на соціальне, а найвищим рівнем розвитку людини означено людську свідомість, яка є результатом суспільного буття та трудової діяльності, які, у свою чергу, суттєво змінюють структуру людської поведінки. Тож, окрім біологічних мотивів, виникають «духовні» мотиви та потреби.

Звідси робимо припущення, що обґрунтування методологічної основи на філософському рівні щодо готовності майбутніх докторів філософії до реалізації ідей академічної доброчесності спирається на: систематизацію знання навколишнього світу, природи, суспільства; розуміння прямопропорційної залежності рівня опанування знань та досвіду особистості; знання – рушійна сила та найпотужніша мотивація у пізнавальній діяльності; виокремлення себе (власного Я) як суб'єкта пізнання у предметному світі; усвідомлення своїх морально-психологічних характеристик; цілеспрямованість та наполегливість; планування діяльності та поведінки, прогнозування та усвідомлення їх можливих результатів; самоконтроль та корегування своїх дій, стратегій, тактик відповідно до обставин; об'єктивне ставлення до дійсності, оточення та власного

Я.

Цей підхід набув широкого розповсюдження на території Європи, де його дослідниками стали Г. Броєр, Г. Депп-Форвальд, М. Монтессорі, Г. Ноль, Г. Рот, А. Флітнер та ін., хто сформували витоки герменевтики, інтегративності, емпіричності, екзистенціалізму й т.ін..

Для нашого дослідження основоположним став екзистенціальний підхід, заснований С. К'єркегардом (S. Kierkegaard). За словами Ж.-П. Сартра, людина – не лише така, якою себе позиціонує; а й така, якою має намір бути. Філософські погляди екзистенціалістів збігаються у думці, що акцентуативним є розуміння людиною самої себе та впливовості цього розуміння на формування якісних особливостей та розвиток індивідуальності. «Екзистенціальний аналіз уважає людину вільною, орієнтовану на смисл та таку, що тяжіє до цінностей, на противагу психоаналітичному уявленню про людину як істоту, що детермінована здебільшого потягом та прагненням насолоди» [8 , с. 115]. Головною ідеєю екзистенційного підходу є виділення як ціль утворення людини, яка може оптимально існувати за максимального використання своїх потенційних можливостей із реалізацією власне себе у соціально-значущій діяльності. Тобто екзистенціальний підхід уможливорює розгляд людини як особи, що самовдосконалюється, самореалізується з безпосередньою відповідальністю за свої вчинки та самостійним вибором життєвих поглядів / цінностей. «Особистісне зростання, самоактуалізація, свобода вибору – усе це виключно складна праця, важкий пошук, що потребують максимальної концентрації людських ресурсів, волі, творчості, духовних сил. Відхід від цих проблем – найбільш легкий спосіб існування, але людина в підсумку розраховується за нього деперсоналізацією – втратою власного Я» [6. , с. 20]. З цього погляду, у нашому дослідженні формування свідомості майбутнього доктора філософії щодо імплементації свого професійного потенціалу полягає у відповідальності щодо провадження освітньо-наукової діяльності в академічному середовищі. Подібне уможливорює схарактеризувати низку

основних принципів екзистенціальної педагогіки, які формують вимоги до змісту й організації процесу теоретичної та практичної підготовки майбутнього доктора філософії до реалізації ідей академічної доброчесності у професійній діяльності: принцип стимулювання саморозвитку майбутнього доктора філософії, що передбачає мотиви самоосвіти та самовиховання. Тут значущості набуває усвідомленість і цілеспрямованість процесу самовдосконалення майбутнього доктора філософії, його самопізнання та визначення своїх потенціалів і напрямків роботи над собою; принцип морального самоконтролю, який передбачає науково-педагогічну допомогу майбутнім докторам філософії на основі вже сформованих норм поведінки, при цьому важливим є стимулювання моральної самооцінки та моральна корекція власних дій; принцип подолання психологічних бар'єрів, який потребує забезпечення допомоги НПП у мобілізації ресурсів майбутнього доктора філософії для прояву активності з метою досягнення власних цілей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аверинцев С.С., Араб-Оглы Э.А., Ильичев Л.Ф. Философский энциклопедический словарь. М.: Сов.энц. 1989. 815с. - с.359
2. Антропология педагогична. URL: https://vue.gov.ua/Антропология_педагогична
3. Антропологічний підхід. URL [<http://ru.osvita.ua/vnz/reports/biolog/26424>
4. Гончаренко. С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ, Вінниця: Вінниця, 2008. 278с.
5. Костицький М.В. Про діалектику як методологію юридичної науки. Філософські та методологічні проблеми права. 2012. №1. С.3-17. - с.17
6. Подлиняев О. Л. Экзистенциальное направление в психолого-педагогической науке. MagisterDixit. 2012. № 1. С. 13–22.
7. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень. Київ: Волинські обереги, 2013. 360с. - с.66

8. Франкл В. Человек в поисках смысла : сборник : пер. с англ. и нем. / под общ. ред. Л. Я. Гозмана и Д. А. Леонтьева ; вступ. ст. Д. А. Леонтьева. М. : Прогресс, 1990. 368 с.
9. Шевчук Р.М. Методологія наукового пізнання: від явища до сутності. Філософські та методологічні проблеми права. №1 (11). 2016. С.31-44 - с.35

Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Department of Language Training
Dnipro State Medical University
(Ukraine, Dnipro)

**GENERAL PHILOSOPHICAL APPROACHES TO FORMATION
OF FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY'S READINESS
TO THE IDEAS OF ACADEMIC INTEGRITY**

***Abstract:** this scientific research highlights the methodological principles (fundamental approaches) of training future doctors of philosophy to be ready to implement the ideas of academic integrity in their professional activities, which serve as the foundation for building the concept of this training. It has been identified anthropological and existential approaches among the fundamental ones that are important in the process of preparing a PhD for the implementation of the ideas of academic integrity.*

***Keywords:** methodology, approach, doctor of philosophy, anthropology, existentialism, academic integrity.*

УДК 821.111-3

Швайко Богдана Олександрівна

студентка кафедри англійської філології та лінгводидактики

Запорізький національний університет

(Запоріжжя, Україна)

**РОЛЬ ПОРТРЕТНИХ ОПИСІВ У СТВОРЕННІ
ОБРАЗУ МІСТЕРА ДАРСІ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТЕН
«ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»**

***Анотація:** у статті описано лінгвостилістичні засоби репрезентації головного чоловічого персонажа у романі Джейн Остен «Гордість та упередження». З'ясовано, що образ персонажа складається з декількох аспектів. Виявлено, що образ головного героя у романі «Гордість та упередження» створює у читача уявлення про характер з висловлювань інших персонажів. Визначено, що індивідуалізація персонажа досягається за допомогою засобів образності, найбільш виразними із яких є епітет, метафора та порівняння.*

***Ключові слова:** портретний опис, пряма характеристика, непряма характеристика, вербальний портрет, фразеологізм, епітет, метафора, порівняння.*

Природа художнього образу багатогранна і унікальна. Його невід'ємною частиною виступає портрет, що надає персонажеві конкретність, видиме відчуття, дає змогу читачеві «уявити» героя, сприймати його як живу, реальну людину. Автор наділяє персонажа певними компонентами зовнішності, характеру та мовлення, як типовими, так і індивідуальними, малюючи бажаний образ, та передаючи його читачеві [Turner 1996, с. 195].

Проблема створення та функціонування портрету у художньому творі викликала зацікавлення численних вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, літературознавців, психологів. Різні аспекти вивчення цього явища висвітлюються в роботах О. І. Білецького, О. О. Мальцевої, Н. О. Родіонової, К. Л. Сизової, М. Тернера та багатьох інших дослідників.

Метою даної роботи є вивчення портретної характеристики головного чоловічого персонажа, виявлення лінгвостилістичних засобів її репрезентації у романі Джейн Остен «Гордість та упередження».

Портретний опис акумулює в собі різні поняття: опис зовнішніх рис персонажа, розкриття його характеру, мовленнєві особливості та невербальна поведінка. Крім того, персонажів характеризують їх почуття, думки, дії та настрої. Для побудови образу персонажу важливу роль також грає авторська характеристика та оцінка персонажами один одного. В портретах знаходять своє відображення гендерні стереотипи, тобто уявлення про портрет чоловіка і жінки. Таким чином, портрет є важливою складовою формування образу персонажа.

Опис зовнішності героя художнього твору включає розкриття його тілесних, природних і, зокрема, вікових властивостей (риси обличчя і фігури, колір волосся), а також всього того, що сформовано соціальним середовищем, культурною традицією, індивідуальної ініціативою (одяг і прикраси, зачіска і косметика).

Образ персонажа складається з багатьох аспектів: емоційного, фізичного, морального, соціального, духовного. Опис цих аспектів образу героя називається характеристикою. Характеристика героя може бути прямою і непрямю. Риси характеру героя, повідомлені автором, іншими персонажами або в результаті самохарактеристики героя, складають пряму характеристику. Непряма характеристика вимальовується зі вчинків і поведінки героя [Томашевський 2002, с. 200].

Джейн Остен досить детально описує вербальний образний портрет містера Дарсі. Вперше ми знайомимося з ним на меритонському балу. Знаючи тільки те, що він знатний і багатий, товариство захоплюється його красою і галантністю: «*The gentlemen pronounced him to be a **fine** figure of a man, the ladies declared he was much **handsomer** than Mr. Bingley, and he was looked at with great **admiration** for about half the evening...*» [Austen 2010, с. 8].

Але оскільки персонаж поєднує в собі суперечливі риси, його портретна характеристика будується за допомогою антитези: «*Mr. Darcy soon drew the attention of the room by his fine, tall person, handsome features, noble mien ... till his manners gave a disgust which turned the tide of his popularity; for he was discovered to be proud; ... and not all his large estate in Derbyshire could then save him from having a most forbidding, disagreeable countenance*» [Austen 2010, с. 10]. Даний опис побудовано на протиставленні, за допомогою якого досягається ефект обманутого очікування, бо чоловік, наділений цілим рядом чеснот, не стає загальним улюбленцем через одну єдину ваду – поганий характер, тому його зовнішність описується як приємна і відштовхуюча одночасно.

Складний характер містера Дарсі підкреслюється також використанням епітетів та гіпербол:

«*Darcy was clever. He was at the same time haughty, reserved, and fastidious, and his manners, though well-bred, were not inviting*» [Austen 2010, с. 12].

«*Bingley had never met with more pleasant people or prettier girls in his life... Darcy, on the contrary, had seen a collection of people in whom there was little beauty and no fashion, for none of whom he had felt the smallest interest, and from none received either attention or pleasure. Miss Bennet he acknowledged to be pretty, but she smiled too much*» [Austen 2010, с. 14].

Мовлення містера Дарсі характеризується використанням фразеологізмів, крилатих виразів, образних засобів, таких як епітет, метафора, порівняння: «*I am afraid you have been long desiring my absence, nor have I anything to plead in excuse of my stay, but real, though unavailing concern. Would to Heaven that anything could be either said or done on my part that might offer consolation to such distress! But I will not torment you with vain wishes, which may seem purposely to ask for your thanks. This unfortunate affair will, I fear, prevent my sister's having the pleasure of seeing you at Pemberley today*» [Austen 2010, с. 267-268].

Отже, містер Дарсі є суперечливим героєм, образ якого формується з висловлювань інших персонажів, а характер найкраще розкривається через

діалогічне мовлення. У процесі створення його портретної характеристики письменниця активно використовувала такі стилістичні прийоми, як епітет, метафора, порівняння, гіпербола, антитеза. Портретні описи виконують характерологічну та оцінну функції, дають змогу читачеві погодитися з авторською думкою про персонаж, або сформуванати власну.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Turner M. The literary mind. New York : Cambridge University Press, 1996. 430 p.
2. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика : учеб. пособие. Москва : Аспект Пресс, 2002. 334 с.
3. Austen J. Pride and Prejudice. Croydon : Harper Press, 2010. 402 p.

Shvaiko Bohdana Oleksandrivna

Student of the Department of English philology and linguodidactics

Zaporizhzhia National University

(Zaporizhzhia, Ukraine)

**THE ROLE OF PORTRAIT DESCRIPTION
IN CREATING THE IMAGE OF MR. DARCY
IN THE NOVEL «PRIDE AND PREJUDICE» BY JANE AUSTEN**

***Abstract:** the article deals with linguistic and stylistic means of representation of the main male character in Jane Austen's novel «Pride and Prejudice». It was found out that the image of the character consists of several aspects. It was established that the image of the protagonist in the novel «Pride and Prejudice» gives the reader an idea of the personality of the statements of other characters. It was defined that individualization of character is carried out by means of imagery, and epithet, metaphor and comparison are the most expressive ones.*

***Key words:** portrait description, direct characterization, indirect characterization, verbal portrait, phraseological locution, epithet, metaphor, comparison.*

ЮРИДИЧНІ НАУКИ (LAW SCIENCES)

УДК 343.1

Бабенко Олексій Сергійович

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ СЛІДЧИМ

Анотація: в роботі зазначено особливості проведення слідчим слідчої дії у вигляді обшуку та проблемні питання, які виникають під час проведення обшуку. Наведено конкретні приклади. Запропоновано шляхи вирішення зазначених проблемних питань.

Ключові слова: слідчий, слідчі дії, обшук.

Під час досудового розслідування слідчий здійснює слідчі (рошукові) дії, вичерпний перелік яких визначено гл. 20 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України).

Особливу роль серед визначених слідчих (розшукових) дій займає обшук. Відповідно до ст. 234 КПК України обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, пошук знаряддя вчинення кримінального правопорушення або майна, яке було

отримане в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [1].

Проведення обшуку можливе лише на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а у кримінальних провадженнях які підпадають під юрисдикцію Вищого антикорупційного суду – на підставі ухвали слідчого судді Вищого антикорупційного суду [1].

При цьому слід звернути увагу на деякі особливості проведення зазначеної слідчої дії. Так, відповідно до ч.4 ст. 223 КПК України, проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного [1].

Однак, такі види кримінальних правопорушень, як наприклад незаконне виробництво наркотичних засобів чи незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, вчиняються переважно у нічний час, тому проведення обшуку вночі має місце досить часто. Слід зазначити, що в зв'язку із цим у слідчого виникають деякі проблемні питання при проведенні обшуку.

Відповідно до ч.10 ст. 236 КПК України, обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису. В той же час, згідно ч.7 ст. 223 КПК України, обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження [1].

В зв'язку із цим питання щодо залучення понятих постає досить гостро, особливо що стосується проведення обшуку у нічний час, коли в учасників слідчої

дії можуть виникнути обґрунтовані сумніви у незацікавленості осіб, запрошених в якості понятих.

Необхідність запрошення понятих для проведення обшуку є досить проблемним аспектом для слідчого і з того боку, що знайти незацікавлену особу (особливо посеред ночі), яка погодиться досить тривалий час бути присутньою при проведенні слідчої дії, підписати протокол обшуку та ще, йомірно, в подальшому бути допитаним в якості свідка слідчим та судом, досить складно.

Таким чином, з метою вирішення зазначених проблемних питань є доцільним внести зміни до ст.ст. 223, 236 КПК України та надати слідчому можливість проводити обшук без присутності понятих за умови здійснення безперервного аудіо- та відеозапису.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - ст.88.

Babenko Oleksiy Sergeevich

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training
of Specialists of the National Police
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

FEATURES OF THE SEARCH BY THE INVESTIGATOR

***Abstract:** the work indicates the peculiarities of the investigative action in the form of a search and the problematic issues that arise during the search. Specific examples are given. The ways of the decision of the specified problem questions are offered.*

***Keywords:** investigator, investigative actions, search.*

УДК 342.9

Гетьман Віталій Вікторович

слухач другого курсу магістратури
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА

***Анотація:** проведеною науковою розвідкою у роботі детерміновано понятійно-категоріальний апарат дефініцій громадський порядок і громадська безпека. Представлений кореляційний аналіз визначень громадський порядок та громадська безпека. З'ясовано сутність адміністративних проступків щодо громадської безпеки і порядку.*

***Ключові слова:** правопорушення, громадська безпека, громадський порядок.*

Громадська безпека є стан захищеності життя та здоров'я людей від протиправних посягань та інших обставин. Як інші обставини можуть виступати, наприклад, сили природи. Найчастіше порушення громадського порядку та громадської безпеки взаємопов'язані між собою. Приписами Закону України “Про національну безпеку” законодавцем передбачено визначення терміну громадська безпека і порядок. Так, під громадською безпекою і порядком розуміють захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз[2]. Нормотворець чітко виокремив суб'єктів публічної адміністрації на яких

покладено обов'язок щодо забезпечення основного вектору діяльності держави та виконання основоположного принципу — людина, її життя і здоров'я, права і законні інтереси є найвищою цінністю. Але парламент не врахував, що ця дефініція сформульована як єдина і цілісна конструкція, що є вкрай не вірним формулюванням. Є адміністративні проступки, які можуть порушувати окремо громадський порядок і громадську безпеку. Пропонуємо детальніше розглянути вказані порушення і зосередити увагу на кореляційному аналізі. Але, перш за все, маємо намір зазначити, що порушення громадського порядку чи громадської безпеки завжди тягне за собою адверсивні наслідки, які якщо їх вчасно не присікти, то у соціумі формуються стійкі стереотипи аномії. Розглянемо на прикладах. Так, стрілянина зі зброї у громадських місцях безперечно становить небезпеку життю і здоров'я людей, тобто порушує суспільну безпеку. У той же час стрілянина в громадських місцях порушує та встановлений у суспільстві порядок [1]. Однією протиправною суспільно шкідливою дією особа, яка провадить стрілянину зі зброї в громадському місці, порушує і громадський порядок, і громадську безпеку. Однак громадський порядок і безпека можуть порушуватися і через окремо. У іншій ситуації, особа, що розпиває спиртні напої в громадському місці, безперечно порушує заведений у суспільстві порядок, проте може зовсім і не становити небезпеки для суспільства.

Питання про співвідношення понять громадський порядок та громадська безпека залишиться дискусійним, допоки не буде їх єдиного чіткого закріплення правовими нормами. Якщо немає єдиної думки з приводу того, що слід розуміти під громадським порядком, а що під громадською безпекою, то, відповідно, вкладаючи в них різні сенси, можна цілком справедливо стверджувати, що суспільний порядок за змістом ширший, ніж суспільна безпека [3]. Так само як і навпаки – суспільна безпека ширша, або взагалі говорити про них тотожності.

З одного боку, можна погодитися з тим, що диспозиції статей адміністративно-деліктного законодавства мають бути по можливості максимально конкретизованими [2]. Правозастосовчі органи нерідко виявляючи

адміністративні проступки у сфері громадського порядку і безпеки, нерідко стикаються з правовими казусами та колізіями. Так під час надання адміністративно-правової кваліфікації за ст 178 КУпАП, необхідно встановити, чи порушує порушник людську гідність та громадську мораль. Чітких законодавчих визначень немає, але вони мають прямий зв'язок з об'єктами нашої розвідки. Така ж ситуація стосується правопорушень пов'язаних з “Дрібним хуліганством”. При “дрібному хуліганстві” обов'язково повинні бути суспільно шкідливі наслідки у вигляді порушення громадського порядку і спокою громадян. Законодавець зазначив такі наслідки як нерозривні, і вони повинні порушуватись одразу.

Державне управління у сфері охорони громадського порядку - одна з найважливіших підсистем охоронної сфери життєдіяльності суспільства, де за допомогою специфічних правових інститутів, форм і методів забезпечується функціонування держави та її інститутів, регулювання і захист суспільних відносин і соціальної якості - фізичного і духовного - особистості, соціальних груп і суспільства в цілому від впливу на них небажаних з точки зору суспільства явищ і процесів. Одним з напрямків правоохоронної діяльності, безпосередньо пов'язаної із забезпеченням прав і свобод особистості, є охорона громадського порядку і забезпечення громадської безпеки [1].

Громадський порядок як результат закріплення реальних суспільних відносин (як ідеологічних, так і економічних) нормами права та іншими соціальними нормами. Цим результатом і є певна система суспільних відносин, закріплена різними соціальними нормами, в першу чергу нормами права; громадський порядок - це система суспільних відносин, закріплена різними соціальними нормами, що визначають права і обов'язки їх учасників; громадський порядок - це не тільки просто суспільні відносини, закріплені в нормативному порядку.

По-перше, це може призвести до надмірного збільшення диспозицій відповідних статей. По-друге, у разі потреби внесення змін та доповнень до

відповідних федеральних законів, технічних регламентів та спеціальних правил, коригування будуть підлягати ці акти [3].

Таким чином, соціальні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та громадського безпеки постійно ускладнюються. Правозастосовники стикаються з новими проблемами кваліфікації адміністративних правопорушень за нормами. А перед науковою спільнотою постають нові проблеми, що стосуються меж адміністративної відповідальності за зазначені правопорушення, порушення яких з боку держави тягне у себе невиправдане обмеження конституційних права і свободи громадян [1].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що:

1) визнання родовим об'єктом дрібного хуліганства суспільних відносин, які охороняють громадський порядок і громадську безпеку, не викликає суперечок серед науковців;

2) безпосередній об'єкт дрібного хуліганства – це суспільні відносини, що охороняють громадський порядок;

3) громадське місце не може слугувати критерієм для визначення просторових меж застосування повноважень уповноваженими органами й посадовими особами з метою забезпечення громадського порядку;

4) громадський порядок – це суспільні відносини, які полягають у дотриманні їх суб'єктами правових та етичних норм, покликаних забезпечувати захист прав і свобод громадян, їхнього життя й здоров'я, повагу до честі й людської гідності;

5) з метою однакового розуміння терміну «громадський порядок» і правильної кваліфікації правопорушень вважаємо за необхідне закріпити його дефініцію в нормативно-правових актах, зокрема в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Богуславський В. В. Термін "правопорядок": зміст та співвідношення з громадським порядком та громадською безпекою / В. В. Богуславський // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2017. – № 4. – С. 95–102.
2. Закон України —Про національну безпеку України від 04.11.2018 № 1835- III 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14.2>.
3. Сіренко К. Ю. Соціальні індикатори рівня життя населення як основа соціальної безпеки та захищеності громадян України / К. Ю. Сіренко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2018. - № 11. - С. 90-98.

Hetman Vitaly Viktorovich

second-year master's student

faculty of training specialists for units of preventive activities

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

RELATIONSHIP BETWEEN THE CONCEPTS OF PUBLIC ORDER AND PUBLIC SECURITY

***Abstract:** the conducted scientific research in the work determines the conceptual and categorical apparatus of definitions of public order and public safety. The correlation analysis of the definitions of public order and public safety is presented. The essence of administrative misdemeanors regarding public safety and order has been clarified.*

***Keywords:** offenses, public safety, public order.*

УДК 343.1

Єрмолаєв Ігор Володимирович

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИМ
ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ СВІДКІВ
В ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

***Анотація:** в роботі досліджено особливості допиту неповнолітніх свідків, зазначено проблемні питання, що виникають під час такого допиту, проаналізовано нормативно-правові акти, що регулюють цей процес.*

***Ключові слова:** допит, свідок, неповнолітня особа, законний представник, кримінальне провадження.*

Допит являє собою невід’ємну частину досудового розслідування, адже в процесі спілкування з особою, слідчий може встановити окремі обставини події, що в подальшому допоможе встановленню об’єктивної істини у кримінальному провадженні. Чинним кримінальним процесуальним законодавством визначається сам процесуальний порядок допиту особи, а також певні особливості для кожного із його видів. В умовах сучасності досить актуальним є

питання проведення допиту неповнолітньої особи, яка є свідком вчинення протиправних дій. Зазначена тема викликає дискусії не тільки серед осіб, які безпосередньо проводять процесуальні дії з неповнолітніми, а також серед багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Допит неповнолітнього свідка проводиться тільки в рамках кримінального провадження та за умови, якщо слідчий має достатньо підстав вважати, що неповнолітній свідок володіє значимою інформацією для подальшого розслідування кримінального провадження. Проведення допиту неповнолітнього свідка вимагає від слідчого не тільки знання вимог кримінального процесуального законодавства, а також і вміння спілкуватися з неповнолітньою особою, з урахуванням її індивідуальних, вікових та інших особливостей.

Відповідно до ст. 226 Кримінального процесуального кодексу України, допит малолітньої чи неповнолітньої особи проводиться виключно у присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності лікаря. Даний допит не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом понад дві години на день. При цьому особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання [1].

Також слід зазначити, що в юридичній літературі висловлюються різні думки з приводу необхідності присутності саме батьків під час проведення допиту неповнолітнього свідка. Так, наприклад, Бандурка І.О. висловлює думку про необхідність внесення змін до чинного законодавства щодо проведення допиту неповнолітніх і малолітніх свідків у присутності батьків, а психолога, педагога та лікаря залучати за необхідності. Окрім того, документально не визначати законного представника неповнолітніх і малолітніх свідків, а лише забезпечувати присутність під час допиту рідних або близьких [2].

Особливості проведення допиту неповнолітньої особи певним чином зазначаються також і в міжнародно-правових актах, ратифікованих Україною. Так, у ст. 3 «Конвенції про права дитини» закріплюється, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини [3]. Отже, відповідна охорона та захист неповнолітніх визначається одним із пріоритетних завдань правової політики держави, оскільки діти є найбільш вразливими в силу своїх вікових особливостей.

Також міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, яка стала свідком вчинення кримінального правопорушення, має бути проведений у дружній атмосфері для самої дитини, де вона відчуває захист та комфорт з боку уповноваженої особи. Місцем такого допиту може бути спеціально обладнана кімната, яка широко використовується в сучасних умовах та має назву «Зелена кімната». Основною метою проведення допиту неповнолітнього свідка в даній кімнаті є зменшення можливості повторної травматизації дитини у процесу опитування, як завдяки спеціальним методикам та комфортній атмосфері, так і завдяки технічному оснащенню, що само по собі дозволяє вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для проведення досудового розслідування без проведення повторних допитів [4].

Таким чином, проведення слідчої дії у вигляді допиту неповнолітнього свідка має свої особливості та спеціальний порядок проведення, і вимагає від слідчого не тільки знання кримінально-процесуального законодавства, а й певного досвіду роботи та достатнього професійного рівня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - ст.88.
2. Бандурка І.О. До питання про посилення захисту прав дітей – жертв злочинів та дітей – свідків в кримінальному судочинстві. Публічне право, 2016. 164–171 с.
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року (в ред. зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
4. Мальована Т.І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства, 2015. 174–184 с.

Yermolaiev Ihor Volodymyrovich

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists

of the National Police

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**PECULIARITIES OF INVESTIGATING INTERVIEW OF JUVENILE
WITNESSES DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION**

***Abstract:** the peculiarities of interrogation of juvenile witnesses are investigated in the work, the problematic issues that arise during such interrogation are indicated, the normative legal acts regulating this process are analyzed.*

***Keywords:** interrogation, witness, minor, legal representative, criminal proceedings.*

УДК 342.9

Свердлов Дмитро Вікторович

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності факультету ПФППД
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Мамчій Олексій Іванович

завідувач відділення первинної професійної підготовки,
спеціалізації та підвищення кваліфікації ННІ ЗНПК
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ
НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ**

***Анотація:** забезпечення громадської безпеки та правопорядку – один із важливих факторів розвитку демократичних засад життєдіяльності українського суспільства, утвердження принципу соціальної справедливості, гарантій прав і свобод громадян. Профілактика адміністративно-правового характеру є важливою для забезпечення громадського порядку та безпеки.*

***Ключові слова:** громадська безпека, громадський порядок, адміністративні правопорушення, профілактика правопорушень.*

Проблематика цього питання полягає в тому, що боротьба з адміністративними правопорушеннями в сфері громадської безпеки є недостатньо ефективними. Значна кількість адміністративних правопорушень веде до створення загрози конституційним правам і свободам громадян, життєво

важливим інтересам держави, тому забезпечення громадської безпеки вимагає здійснення профілактичних заходів, серед яких важливе місце займають адміністративно-правові засоби впливу щодо підтримання громадської безпеки і правопорядку.

Необхідно визначитися з такими поняттями, як «громадська безпека» та «громадський порядок». У вузькому розумінні громадська безпека розглядається як порядок вольових суспільних відносин, що виникають та стверджуються в процесі життєдіяльності громадян, їх спілкування в громадських місцях згідно з діючими приписами правових норм та правил і звичаїв цивілізованого суспільства. Громадський порядок можна розглядати як обумовлену вимогами розвитку систему суспільних відносин, формування і розвиток яких сприяє підтримці суспільного і особистого спокою, узгодженості і ритмічності суспільного життя, забезпеченню у взаємному спілкуванні людей їх особистої та майнової недоторканності, честі і гідності. Громадська безпека тісно пов'язана з громадським порядком. Говорячи про співвідношення понять «громадська безпека» і «громадський порядок» треба виходити з того, що громадський порядок є складовою частиною категорії громадської безпеки, яка забезпечується не лише правовими нормами, а й іншими (наприклад, технічними, технологічними, етичними та ін.) [1, с. 15].

Профілактика правопорушень – це система заходів, спрямованих на охорону прав і свобод людини й громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від протиправних посягань, профілактику правопорушень, і порядок їх здійснення органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, окремими громадянами, а також права та обов'язки державних органів і організацій, що проводять роботу з профілактики правопорушень, та осіб, щодо яких здійснюються зазначені заходи.

Класифікувати заходи загальної профілактики варто на: загальні заходи профілактики злочинів та спеціальні заходи профілактики злочинів. У цьому дослідженні пропонуємо звернути увагу на класифікацію, яка була запропонована МВС України в проєкті Закону «Про профілактику правопорушень», в якому до заходів загальної профілактики правопорушень пропонувалось наступне:

- кримінологічна експертиза;
- роз'яснення положень законодавства України;
- кримінологічне дослідження;
- профілактична перевірка;
- припис, постанова;
- інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту громадян і власності від правопорушень;
- профілактична допомога [3].

Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів у вузькому розумінні, вважаючи, що це є спеціальне, здійснюване на основі обґрунтованої методики кримінологічне дослідження нормативно-правових актів і їх проєктів, спрямоване на виявлення, усунення або мінімізацію впливу таких її положень, що детермінують або ж можуть детермінувати злочинність чи блокують або можуть блокувати дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

Роз'яснення положень законодавства України. Суб'єкти профілактики правопорушень, у межах своєї компетенції, ведуть серед населення, окремих його категорій, посадових осіб підприємств, організацій, установ роботу з роз'яснення положень законодавства України, у тому числі з питань профілактики правопорушень зокрема щодо необхідності виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, відповідальності за протиправні діяння, а також уживають заходів із своєчасного виявлення осіб, які,

виходячи з їх поведінки, під впливом певних причин та умов можуть стати потерпілими від правопорушення.

Кримінологічну експертизу можна вважати формою кримінологічного контролю, що реалізується у вигляді наукового забезпечення процесу правотворчості і здійснюється в межах кримінологічної політики держави.

Кримінологічне дослідження проводиться з метою виявлення ознак готування злочинів, вивчення причин і умов вчинення правопорушень, свідомого або несвідомого створення умов, які сприяють вчиненню правопорушень, а також з метою прогнозування впливу тих чи інших обставин на стан правопорядку в майбутньому та обґрунтування необхідності і спрямованості профілактичних заходів.

Припис, постанова. У разі отримання достатніх відомостей про наявність причин і умов, що можуть сприяти вчиненню правопорушень, на підставі відповідних рішень працівниками правоохоронних органів проводиться профілактична перевірка. До участі в ній залучаються фахівці, а в разі необхідності – представники громадських організацій. Інформація про стан правопорядку в Україні та в її адміністративно-територіальних одиницях доводиться до населення через засоби масової інформації.

Суб'єкти профілактики правопорушень інформують населення про засоби та методи захисту від протиправних посягань шляхом проведення бесід, виступів у пресі, по радіо й телебаченню, видання спеціальних посібників, плакатів тощо. Засоби масової інформації використовуються також з метою поліпшення правового виховання населення, формування здорового способу життя.

Профілактична допомога. Надання суб'єктами профілактики правової допомоги населенню включає в себе створення пунктів допомоги знедоленим, центрів реабілітації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, ініціативне надання послуг із захисту та охорони майна всіх форм власності на основі

укладення письмових договорів, надання юридичної допомоги населенню та громадським об'єднанням.

Індивідуальна профілактична робота - комплекс заходів щодо конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліках в органах внутрішніх справ, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень [1, с. 247].

Варто відзначити й те, що забезпечення ефективності індивідуальної профілактики правопорушень неможливо без дотримання таких основних вимог:

- своєчасність (несвоєчасне виявлення та вжиття заходів впливу до правопорушників та їх оточення призводить до формування звички пов'язаної з антигромадською поведінкою, а також значно підвищує ймовірність вчинення особою правопорушення);
- послідовність (індивідуальний вплив повинен спланований бути так, щоб його інтенсивність послідовно збільшувалась або зменшувалась залежно від результатів);
- реальність (заходи впливу повинні відповідати можливостям їх реалізації);
- законність (індивідуальна профілактика будується на основі чіткого дотримання законодавства, прав, свобод та законних інтересів громадян) [1, с. 251].

ВИСНОВКИ

Завдання поліції у сфері попередження правопорушень з метою локалізації та недопущення її проявів, полягає в розробленні та застосуванні ефективних стратегій із протидії конкретним протиправним діянням. Також завдання поліції полягає у виявленні причин і умов, які сприяють правопорушенням та здійсненню заходів щодо їх усунення. Підвищення рівня попередження правопорушень загалом та з боку поліції, зокрема може бути досягнуто на основі належного її нормативно-правового забезпечення, що

виступає, по-перше, як правова основа загального механізму функціонування системи попередження правопорушень, а по-друге, як чинна правова база відповідного правозастосування.

Кожен суб'єкт наукової діяльності по-своєму класифікує профілактичні заходи адміністративних правопорушень, але всі вони ведуть до того, що потрібно усувати негативні чинники які впливають на особу, завчасно виявляти задумане правопорушення, здійснювати належну охорону об'єктів які можуть спокусити особу на здійснення правопорушення, здійснювати належний контроль за особами які схильні до здійснення правопорушення, внести корективи у правову освіту громадян, збільшити обсяг покарання за здійснення адміністративного правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- Дисертація "Адміністративно правове забезпечення громадської безпеки в Україні, Київ 2017/Науковий консультант: Кузьменко О.В./Офіційні опоненти: Грохольський В.Л., Мінка Т.П., Олефір В.І./Учений секретар спеціалізованої вченої ради: С.Г. Братель
URL:http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/1749/1/fatkhutdinov_vh_avt_oreferat.
- Фондова лекція з дисципліни "Актуальні проблеми та організація попередження правопорушень" тема: "Зміст та напрями профілактичної діяльності органів внутрішніх справ", Київ 2014 р. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/lectures/profil_diyal.doc
- Проект Закону «Про профілактику правопорушень», розробник МВС України. URL: <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358>

Sverdlov Dmitro Viktorovich

Lecturer, Department of Administrative Law,
Process and Administrative Activities,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Mamchiy Olexey Ivanovich

Head of the Department of Primary Vocational Training,
Specialization and Advanced Training of the
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**SOME ISSUES REGARDING THE PREVENTION
OF ADMINISTRATIVE OFFENSES ENJOYING
PUBLIC ORDER & PUBLIC SAFETY**

***Abstract:** ensuring public security and law and order is one of the important factors in the development of democratic principles of Ukrainian society, the establishment of the principle of social justice, guarantees of rights and freedoms of citizens. Prevention of administrative and legal nature is important for ensuring public order and security.*

***Keywords:** public safety, public order, administrative offenses, crime prevention.*

УДК 343.1

Сіверська Зорина Ханларівна

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Никифорова Олена Анатоліївна

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОШОКЕРА ТА ПЕРША ДОПОМОГА ПРИ УДАРІ ЕЛЕКТРИКОЮ

Анотація: розглянуто вплив дії електрошокера на людину, та першу медичну допомогу при ударі електрикою. Визначено поняття електрошокера та шоку, розглянуто потужність електрошокерів. Зроблено висновок після одноразового удару шокером тверезої та здорової людини він повністю відновиться за годину. Несприятливі наслідки – переломи чи зупинка серця – трапляються, але дуже рідко.

Ключові слова: медична допомога, електрошокер, потужність, сила, шок.

Внаслідок впливу електрошоку людина стикається з проблемою короткочасного паралічу, протягом короткого періоду часу не зможе вдатися до 30 хвилин. При дії високою напругою людина спочатку стикається із серйозним болем, відбувається різке, одночасне скорочення м'язів. Виникає придушення всіх управляючих сигналів від мозку, виснаження запасів поживних

цукрів, необхідні енергії м'язів. Через подібну дію людина протягом короткого періоду не зможе вжити активних дій.

При контакті електричний розряд залишає на шкірі ледь помітні плями червоного кольору, але вже через лічені години вони безвісти зникають. При контакті металевих контактів зі шкірою плями будуть невеликими, при проходженні через одяг струм залишатиме більші плями. За існуючими даними можна говорити, що організм не зберігає слідів використання шокерів вже через 2 доби [3].

Поширена помилка про те, що використання шокера в районі серця може призвести до зупинки життєво необхідного органу. Щоб перевірити подібне твердження, навіть було організовано спеціальні тести. Вони дозволили встановити – десятки електричних розрядів тривалістю не більше 5 секунд не спричиняли жодних наслідків. Серцево-судинна система продовжувала працювати нормально, як і раніше. Немає відхилень у роботі серця і у момент розряду. Не призводили до порушень звичайного ритму серцевого м'яза також імпульси високої напруги, коли було введено в організм речовина для підвищення частоти серцевих ударів і тиску крові [2].

Існує 3 класи потужності:

Третій клас – електрошокери з потужністю до 300 000В, які видають тріск і випускають запах озону. Вважається найнижчим класом, що використовується для відлякування собак. При попаданні на людину викликає невеликий біль, який триває лише кілька хвилин. Таким вважається електрошокер «Оса 800».

Другий клас – електрошокери з потужністю до 700 000В, які здатні викликати оніміння рук і ніг, викликати сильний біль і навіть непритомність.

Перший клас – електрошокери з потужністю до 900 000В, використання яких призводить до того, що людина втрачає свідомість і відчуває жахливий біль. Протягом 30 хвилин втрачається орієнтація у просторі, і паралізуються кінцівки.

Подивитися, а також порівняти інші характеристики та конструктивні особливості електрошокерів різних класів та типів можна на сайті e-shoker.ru скориставшись зручним фільтром.

Жоден електрошокер незалежно від цього, якого класу належить, неспроможний призвести до летального результату. Були проведені численні дослідження, у яких цей варіант було повністю виключено. Тому ви можете купити електрошокер і бути спокійним за свою безпеку [1].

Сучасні електрошокери виконані дуже якісно із застосуванням новітніх технологій. Вони оснащені додатковими функціями, такими як ліхтарик, сирени. Їх можна використовувати як подарунок родичам та друзям. Проте варто обов'язково розповісти про те, як ним правильно користуватися і пояснити, які наслідки будуть для тієї людини, на якій буде використаний електрошокер [2].

Перша допомога при ураженні електричним струмом:

Забезпечте свою безпеку. Надягніть сухі рукавички (гумові, вовняні, шкіряні тощо), гумові чоботи. По можливості вимкніть джерело струму. При підході до потерпілого на землі йдіть дрібними, трохи більше 10 див, кроками.

Скиньте з потерпілого провід сухим струмопровідним предметом (палиця, пластик). Відтягніть потерпілого за одяг не менше ніж на 10 метрів від місця торкання проводом землі або обладнання, що знаходиться під напругою.

Викличте швидку допомогу.

Визначте наявність пульсу на сонній артерії, реакції зіниць на світло, самостійного дихання.

За відсутності ознак життя проведіть серцево-легеневу реанімацію.

При відновленні самостійного дихання та серцебиття надайте потерпілому стійке бічне становище.

Якщо потерпілий прийшов до тями, укрийте і зігрійте його. Слідкуйте за його станом до прибуття медичного персоналу, може настати повторна зупинка серця.

Після одноразового удару шокером тверезої та здорової людини він повністю відновиться за годину. Несприятливі наслідки – переломи чи зупинка серця – трапляються, але дуже рідко.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Романов О. Зброя: законодавчий аспект. Юридичний журнал. К., 2005. № 2 (32). С. 32–38.
2. Проект Постанови про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань можливих корупційних дій керівництва Міністерства внутрішніх справ України при нагородженні відомчою відзнакою «Вогнепальна зброя» № 5638 від 13.01.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60903.
3. Дії дільничних інспекторів поліції в екстремальних ситуаціях при загрозі їх життю або здоров'ю: вказівка МВС України № 418/Чр від 16.01.2009р.

Siverska Zoryna Khanlarivna

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists

of the National Police

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Nikiforova Elena Anatoliyivna

Docent at the Department of Tactical Special Training

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

CONSEQUENCES OF ELECTRIC SHOCKER & FIRST AID IN THE EVENT OF ELECTRIC SHOCK

***Abstract:** the effect of electric shock on a person and first aid in case of electric shock are considered. The concepts of electroshock and shock are defined, the power of electroshocks is considered. It was concluded that after a single shock hit by a sober and healthy person, he will fully recover in an hour. Adverse effects – fractures or cardiac arrest – occur, but very rarely.*

***Keywords:** medical care, stun gun, power, strength, shock.*

УДК 343.1

Сіверська Зорина Ханларівна

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Шевяков Максим Олександрович

старший викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС ТА ЙОГО СТАДІЇ

***Анотація:** визначено поняття доказування у кримінальному процесі та деякі проблемні питання, що виникають при здійсненні доказування. Проаналізовано «асиметрію доказів» та шляхи її вирішення.*

***Ключові слова:** вибори, виборчий процес, стадії виборчого процесу.*

Підготовка та проведення виборів органів державної влади та місцевого самоврядування у правовому аспекті виражаються у виборчому процесі, що протікає у часі та у просторі. Виборчий процес, будучи складним багатоетапним явищем правової дійсності, оформляється у законодавстві та реалізується на практиці насамперед як система послідовно що змінюють один одного стадій, що виконують проміжні завдання та функції на шляху до кінцевої мети процесу – формуванню виборних органів публічної влади та його легітимації.

Таким чином, стадії складають живу тканину виборчого процесу.

Стадії, у свою чергу, складаються з виборчих дій. Але чи справедливе таке твердження? Як з'ясувалося, властивість стадійності не характерна для більшості стадій виборчого процесу. Так, після опублікування акта про призначення виборів громадяни можуть висувати свої кандидатури, створювати виборчі фонди, призначати своїх представників до виборчих комісій, здійснювати передвиборчу агітацію [4].

Ці виборчі дії можуть відбуватися одночасно. Хронологічний критерій не застосовний і щодо багатьох підготовчих стадій виборчого процесу. Так, виборчі округи формуються допризначення виборів, реєстрація та облік виборців завжди здійснюється щорічно, у тому числі у міжвиборний період.

Окремі автори спробували вирішити цю проблему, взагалі відмовившись виділяти дані стадії, що, з погляду, неправомірно і суперечить букві закону [2, с. 24].

Зазначимо та іншу особливість виборчого процесу. У ньому бере участь безліч суб'єктів, які можуть залучатися і виходити з нього у час. Так, для кожного нового кандидата, що висуває свою кандидатуру, стадія висування та проведення агітації починається пізніше, ніж у попередників. Із цього слід, що виборчий процес не єдиний. Це сукупність різних процесів, що існують одночасно для кожного кандидата та партії [3].

Прихильники процесуальної теорії намагалися подолати цю суперечність, вказуючи, що у законі зафіксовано два різних поняття: виборча кампанія з підготовку виборів та виборча кампанія кандидата, виборчого об'єднання. Так, К.В. Краснов стверджував, що виборча кампанія щодо проведення виборів має всі риси юридичного процесу, а кампанія кандидата та партії – ні. За його думку, виборчий процес становить суму цих складових, тому має специфічні риси [1, с. 10].

Це твердження, як ми вважаємо, повністю спростовується точкою зору Ю.А. Дмитрієва, що виборча кампанія з проведення виборів та процес – нетотожні категорії. Багато виборчих дій здійснюються на початок кампанії.

Більше того, сама виборча кампанія, що проводиться виборчою комісією, позбавлена характеристик процесу, оскільки закон дозволяє їй здійснювати події різних стадій процесу, про що ми вже казали.

Раніше право політичних партій на участь у виборчій кампанії як виборчі об'єднання було жорстко прив'язане до дати їх реєстрації у державному органі – реєстрація мала відбутися не менше ніж за рік, а у разі проведення виборів до органів місцевого самоврядування – не пізніше ніж за 6 місяців до дня голосування на виборах.

Таким чином, в даний час теоретично можлива і ситуація, за якої у виборах візьме участь партія, реєстрація відділень якої більш ніж у половині суб'єктів відбудеться за 1-2 дні до офіційного опублікування рішення про призначення виборів [2].

Щодо істоти питання слід зазначити, що реєстрація політичних партій, як і інших громадських об'єднань, що не належить до виборчого процесу. Ця процедура не є виборчо-процесуальною та не регламентується виборчим законодавством.

Вона має набагато ширші цілі, чим участь у виборах, а саме: реалізацію партією своєї правосуб'єктності у повному обсязі обсязі, у всіх напрямках діяльності, визначених законом та статутом політичної партії.

Названі виборчі процедури об'єктивно неможливо віднести до жодної стадій виборчого процесу. Вони мають самостійне цільове призначення, безпосередньо не пов'язані з процесом виборів, а, швидше, тяжіють до інститутів загальної частини виборчого права.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глодя К. Окремі аспекти вдосконалення вітчизняної законодавчої бази виборчого процесу. Науковий вісник. 2009. Вип. 3. URL: https://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/.../+Glodja.pd...

2. Ставнійчук М. Актуальні питання систематизації виборчого законодавства України. *Вибори – 98: Досвід. Проблеми. Перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції*. К.: ЦВК, 1999. С. 37–43.
3. Конституція України: Закон України від 28. 06. 1996 р. № 254/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
4. Ковальчук О. Законодавче забезпечення виборчого процесу в Україні. URL: <https://vlp.com.ua/node/14902vlp.com.ua/node/14902>

Siverska Zoryna Khanlarivna

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists
of the National Police
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Shevyakov Maxim Olexandrovich

Senior lecturer at the Department of administrative law,
process and administrative activities
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

ELECTION PROCESS & ITS PARTS

***Abstract:** the concepts and constituent factors of the electoral process as determinants of modern policy development are considered. At the same time, democratization is interpreted as a leading trend in the world and domestic political process, and the political and cultural factor - as one of the decisive factors in the election process.*

***Keywords:** elections, election process, parts of election process.*

УДК 343.1

Сіверська Зорина Ханларівна

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права

та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

***Анотація:** визначено поняття доказування у кримінальному процесі та деякі проблемні питання, що виникають при здійсненні доказування. Проаналізовано «асиметрію доказів» та шляхи її вирішення.*

***Ключові слова:** доказування, доказ, суб'єкти доказування, кримінальне провадження.*

У кримінальному судочинстві пізнання дійсності без доведення неможливо і безглуздо. Кримінально-процесуальне доказування як вид юридичного пізнання являє собою найбільш складну, багатоаспектну і детально врегульовану законом діяльність. Для нього характерні, з одного боку, широке використання знань, накопичених різними науками, такими як філософія, природознавство, логіка, біологія і т. д.

А з іншого - виняткова специфіка. Останнє обумовлено тим, що пізнання і доказування в кримінальному процесі мають свій предмет, здійснюються

опосередкованим шляхом, обмежені термінами, детально регламентовані нормами права та іншими особливостями. Процес доказування у кримінальному провадженні неможливо уявити і без його змістовної складової - доказів, тобто того явища, яке можна і треба розглядати в якості початку не тільки кримінально-процесуального доказування, а й науки і практики кримінального процесу. Але не тільки сказаним пояснюється актуальність обраної теми [1].

Актуальність даної проблематики обумовлена правозастосовною природою кримінального процесу, покликаною за допомогою доказів встановити різні обставини і факти вчиненого злочину, які виступають фундаментом, основою кримінально-процесуальної діяльності та прийнятих в ході її рішень.

Докази забезпечують реалізацію призначення, принципів кримінального судочинства і процесуальних норм, що гарантують захист особистості, її прав і свобод, інтересів суспільства і держави від злочинів. Залучені до процесу відповідно до вимог закону, вони гарантують суворе дотримання встановленого порядку провадження у кримінальних провадженнях, що здійснюється шляхом швидкого і повного розкриття злочинів, викриття і притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які їх вчинили, справедливого судового розгляду і правильного застосування кримінального закону [2].

Хоч і існує чітке розмежування в доказуванні сторони обвинувачення та сторони захисту, проте існують певні прогалини у врегулюванні деяких питань. Так, О.Г. Яновська у своїй статті вказує на «асиметрію доказів». Її зміст полягає у двох положеннях: 1) якщо в ході розслідування кримінального провадження слідчий отримав докази, що виправдовують підозрюваного чи пом'якшують його відповідальність, з порушенням процесуальної форми, чи може їх використати сторона захисту з метою підтвердження своєї правової позиції та спростування доводів обвинувачення; 2) якщо буде встановлено, що захист надає докази, отримані з порушенням закону, чи поширюються на ці докази правила щодо недопустимості доказів.

О.Г. Яновська наводить варіант вирішення цієї «асиметрії доказів» [3]. Ми підтримуємо її думку і вважаємо, що варто врегулювати дані питання на законодавчому рівні, використавши такі положення: якщо порушення закону при отриманні доказів, що підтверджують невинуватість особи чи пом'якшують її відповідальність, були допущені стороною обвинувачення, такі докази можуть бути використані стороною захисту; у випадку подання стороною захисту доказів, отриманих нею з порушенням закону, такі докази повинні бути визнані недопустимими.

Характеризуючи проблеми процесу доказування у змагальному кримінальному процесі, варто зазначити, що дане питання потребує подальшого детального дослідження та удосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белкин А.Р. Теория доказывания: науч.-метод. Пособ. / А.Р. Белкин. – М.: Норма, 1999. – С. 50.
2. Ахтырская Н.К. К вопросу о методологии уголовного судопроизводства: современное состояние и перспективы / Н.К. Ахтырская // Закон и жизнь. – 2013. – С. 15–18.
3. Яновська О.Г. Загальні засади процесу доказування у кримінальному провадженні / О.Яновська // Юридична література. – 2013. – № 8. – С. 77-82.

Siverska Zoryna Khanlarivna

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists

of the National Police

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

SOME ASPECTS OF PROOF IN THE CRIMINAL PROCESS

***Abstract:** the concept of proving in criminal proceedings and some problematic issues that arise in the implementation of evidence are defined. The "asymmetry of evidence" and ways to solve it are analyzed.*

***Keywords:** evidence, proof, subjects of evidence, criminal proceedings.*

УДК 343.9

Шайнога Олеся Олександрівна

курсант 1 курсу факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ
КРИМІНАЛІСТИКИ ПІД ЧАС
ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ**

***Анотація:** дана робота розкриває сутність усіх методів дослідження у криміналістиці. Сформульована поняття терміну «метод». Подано класифікацію представлених методів.*

***Ключові слова:** криміналістика, метод, дослідження.*

Криміналістика, як і будь-яка наука, використовує певні методи дослідження для вирішення поставлених перед нею задач.

Метод — це систематизована сукупність прийомів, вимог та правил, якими слід керуватися у процесі дослідження. Метод містить вимоги, що визначають порядок пізнавальних операцій [1].

Методи криміналістики класифікуються за трьома рівнями, а саме:

- діалектичний метод
- загальнонаукові методи

- спеціальні методи криміналістики

Діалектичний метод наукового пізнання є універсальним способом формування правових понять, що забезпечує необхідні та важливі кроки для переходу від абстрактного до конкретного і навпаки [2, с. 52].

Загальнонаукові методи використовуються для дослідження майже у всіх науках.

До загальнонаукових відносять такі методи:

- спостереження – полягає у цілеспрямованому нагляді за певним явищем чи об'єктом, та фіксації специфічних змін у відповідних умовах.
- опис – усна або письмова фіксація ознак викладених у певній послідовності.
- порівняння – зіставлення певних ознак або властивостей об'єктів для знаходження спільного чи відмінного.
- вимірювання – зіставлення величини що досліджують з певною величиною взятою як одиницю виміру. Об'єктами є температура, розмір, відстань, вага, об'єм.
- експеримент – передбачає відтворення явищ чи проведення дослідів у штучно створених умовах.
- моделювання – створення аналогів певного явища чи об'єкта для його детального дослідження.
- математичні методи – математичне оброблення даних з метою підвищення точності та об'єктивності дослідження.

Спеціальна методологія охоплює усі техніко-криміналістичні процедури в деяких сферах криміналістичної техніки.

Спеціальні методи поділяють на:

- методи судової балістики
- методи судової фотографії
- методи дослідження документів

(іноді спеціальними методами прийнято вважати криміналістичний аналіз ситуації, криміналістичне версифікування, криміналістичне експериментування, криміналістичне планування).

Також дана методологія поділяється на методи науки криміналістики та методи практичної діяльності [3].

Таким чином, вищезазначені методи криміналістики застосовуються при проведенні слідчих (розшукових) дій та мають суттєве значення для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Філософія в бакалавраті – посібник.

URL: <https://subject.com.ua/philosophy/volinki/53.html>

2. Панов М. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки // Право України, 2014. – № 1. – С. 50–60.

3. Студентська бібліотека Класифікація методів криміналістики та їх види.

URL: <https://buklib.net/books/22869/>

Shainoga Olesia Oleksandrivna

cadet of the 1st year of the faculty of training specialists

for units pre-trial investigation

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**APPLICATION OF CRIMINAL SCIENCE METHODS
DURING INVESTIGATIVE ACTIONS**

***Abstract:** this work reveals the essence of all research methods in criminology. The concept of the term "method" is formulated. The classification of the presented methods is given.*

***Keywords:** criminology, method, research.*

УДК 343.1

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

**ВИСНОВОК СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ У ОКРЕМИХ
КАТЕГОРІЯХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ**

***Анотація:** в роботі розглянуто значення висновку судової почеркознавчої експертизи як джерела доказів у кримінальних провадженнях за фактами привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та проблемні питання, які виникають під час призначення та проведення даного виду експертиз.*

***Ключові слова:** судова почеркознавча експертиза, доказ, кримінальне провадження, зловживання службовим становищем.*

Кримінальні правопорушення за фактами привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем в умовах сучасності мають великий суспільний резонанс. Особливістю даної категорії кримінальних правопорушень є те, що основним процесуальним джерелом доказів в них виступають не показання осіб, а документи та висновки експертів.

Наприклад, коли йде мова про заволодіння грошовими коштами державного підприємства службовими особами, доказом вчинення злочину будуть виступати договори про виконання робіт чи надання послуг, акти приймання-передачі виконаних робіт, рахунки про оплату послуг, платіжні доручення, документи, що підтверджують рух коштів по банківським рахункам підприємства та ін. Зазначені документи і самі по собі будуть виступати доказами факту заволодіння чужим майном, але для доведення вини у вчиненні

злочину конкретних службових осіб необхідно провести судову почеркознавчу експертизу та підтвердити факт підписання зазначених документів саме цими особами.

Таким чином, висновок судової почеркознавчої експертизи може мати вирішальне значення у встановленні винних осіб та притягненні їх до кримінальної відповідальності. Однак, під час призначення та проведення даного виду експертиз у слідчого можуть виникати певні проблемні питання.

Так, відповідно до п.1.1 гл.1 розділу I «Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень», затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (далі – Науково-методичні рекомендації), для проведення почеркознавчих досліджень рукописних записів та підписів надаються оригінали документів.

Окрім того, згідно п.1.3 гл. 1 розділу I Науково-методичних рекомендацій, для проведення досліджень орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), повинен(на) надати експерту вільні, умовно-вільні та експериментальні зразки почерку (цифрових записів, підпису) особи, яка підлягає ідентифікації. Та відповідно до п.1.8. гл. 1 розділу I Науково-методичних рекомендацій, як вільні, так і експериментальні зразки буквеного або цифрового письма бажано надавати не менше ніж на 15 аркушах. Вільні зразки підпису надаються по змозі не менше ніж на 15 документах [2].

Тобто, у слідчого виникає необхідність вилучити в оригіналі не тільки документи, які підлягають дослідженню, але і документи, що містять у достатній кількості вільні зразки почерку та підписів підозрюваних осіб. Це можуть бути, наприклад, документи з особових справ за місцем навчання, роботи, документи щодо купівлі-продажу майна цими особами, рукописні записи побутового характеру, листи та інші документи, достовірно виконані певною особою до відкриття кримінального провадження.

Вилучення зазначених документів в оригіналі може здійснюватися як в ході проведення слідчих дій – обшуків, оглядів житла чи іншого володіння особи; так і в ході застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового доступу до речей і документів. Проведення зазначених дій можливе лише на підставі ухвали слідчого судді, в зв'язку з чим у слідчого виникає необхідність звертатися з відповідними клопотаннями до суду, що також потребує часу.

Таким чином, досудове розслідування у кримінальних правопорушеннях за фактами привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, які зазвичай є багатоепізодними та потребують вилучення і дослідження великої кількості документів, за існуючих умов взагалі може тривати роками.

Вирішення зазначених проблемних питань можливе лише за умови внесення змін до КПК України, а саме спрощення процедури тимчасового доступу до речей і документів, розширення повноважень слідчого щодо доручення проведення певних дій оперативним підрозділам та самостійного прийняття інших процесуальних рішень, спрямованих на закінчення досудового розслідування у стислі строки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - ст.88.
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень // Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5 в ред. від

20.08.2021 року // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find#Text>.

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**CONCLUSION OF JUDICIAL HANDMARK
EXAMINATION AS A SOURCE OF EVIDENCE
IN CERTAIN CATEGORIES CRIMINAL PROCEEDINGS**

***Abstract:** the work considers the importance of the conclusion of forensic handwriting examination as a source of evidence in criminal proceedings on the facts of property appropriation and conversion or embezzlement and problematic issues that arise during the appointment and conduct of this type of examination.*

***Keywords:** forensic handwriting examination, evidence, criminal proceedings, abuse of office.*

УДК 343.2

Яровицький Ігор Романович

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

Шендрик Юлія Володимирівна

викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО МОЖЛИВОСТІ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОКАРАННЯ
У ВИГЛЯДІ СМЕРТНОЇ КАРИ В УКРАЇНІ**

***Анотація:** розглянуто дискусійні питання щодо запровадження в Україні кримінального покарання у вигляді смертної кари. Зважено аргументи «за» та «проти» застосування такого виду покарання.*

***Ключові слова:** смертна кара, довічне позбавлення волі, покарання.*

Питання щодо застосування смертної кари як виду кримінального покарання завжди викликає дискусії серед вчених, працівників правоохоронних органів, представників влади, політичних діячів та навіть звичайних громадян.

Ця тема завжди є актуальною, особливо в сучасних умовах, коли має місце зростання кількості особливо тяжких злочинів, зокрема кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти статевої свободи та

статевої недоторканості особи, які завжди викликають широкий суспільний резонанс.

Слід зауважити, що суспільство ніколи однозначно не ставилося до смертної кари. Там, де вона зберіглася – активно обговорюється її скасування, а там, де вона відмінена – ведеться діяльність щодо її повернення. Така тенденція підтверджує актуальність даної проблеми і нагальну необхідність вироблення суспільного консенсусу. Тому питання застосування смертної кари в умовах демократизації та гуманізації кримінального та кримінального процесуального законодавства не втратило своєї актуальності, передбачаючи потребу здійснення надалі аналізу співвідношення всіх «за» та «проти» [1, с. 251].

Смертна кара – це позбавлення життя особи, що здійснюється в межах юридичних повноважень держави. Іншими словами, це поняття також можна визначити як вбивство особи за рішенням суду. Розглядаючи це в історичному плані, слід сказати, що з часом кількість злочинів, за які передбачено таке покарання, зменшується, а кількість держав, які скасовують смертну кару, - збільшується.

Наразі понад 60 країн світу застосовують як вид покарання смертну кару, зокрема США, Китай, Єгипет, Саудівська Аравія та інші. В той же час, як зазначає Ю.О. Толстенко, все більше держав зі всіх регіонів світу вже визнали, що смертна кара підриває людську гідність, а її відміна сприяє прогресивному розвитку прав людини [2].

Якщо проаналізувати аргументи прибічників запровадження покарання у вигляді смертної кари в Україні, можна визначити наступні:

- смертна кара може виступати ефективним засобом попередження особливо тяжких злочинів, оскільки страх застосування такого покарання може втримати людину від вчинення, наприклад, навмисного вбивства;

- на утримання довічно ув'язнених витрачається багато коштів з державного бюджету, які можна було б витратити на фінансування соціальних програм;

- відповідно до ч.7 ст. 151 Кримінально-виконавчого кодексу України, засудженим до довічного позбавлення волі може бути подано клопотання про його помилування після відбуття ним не менше двадцяти років призначеного покарання [3]. Тобто фактично людина, що засуджена за вчинення особливо тяжкого злочину, може вийти на волю та продовжити свою злочинну діяльність.

В той же час, існує і багато аргументів проти застосування смертної кари. Зокрема, як зазначають Карпенко М.І., Бандурович А.В.:

- введення смертної кари може стати перешкодою перебування України в Раді Європи;

- судова помилка не є виключенням;

- релігійне переконання «Життя дає лише Бог, і лише він може його забрати»;

- смертна кара перешкоджає можливості реабілітації, тобто переосмислення злочинцями вчиненого, не надає шансу каяття;

- смертна кара передбачає в собі катування та приниження, що заперечує ст. 28 Конституції України;

- «смертна кара волає до найтемніших кутків нашої душі про необхідність відплати. Можливо, вона вдовольняє жадобу суспільства до помсти, але не стримує кримінальну поведінку в суспільстві»[4].

Таким чином, питання щодо можливості запровадження в Україні покарання у вигляді смертної кари, залишається дискусійним та залишає простір для здійснення подальших досліджень у цьому напрямку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Омелянчук Л. В., Бурлачук О. О. Перспективи запровадження смертної кари в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 6. С. 250–259.

2. Толстенко Ю.О. Проблема смертної кари у міжнародному праві. Права людини і демократія: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конфер., м. Харків, 15 травня 2018 р. Харків, 2018. С. 165-169
3. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 року № 1129-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 3-4. - ст.21.
4. Карпенко М. І., Бандурович А. В. Смертна кара: бути чи не бути? Юридична наука. 2013. № 5. С. 62–69.

Yarovytsky Ihor Romanovych

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law
and Training of Specialists of the National Police
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

Shendryk Yuliia Volodymyrivna

Lecturer at the Department of Criminal Procedure
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

**SOME ASPECTS ABOUT THE POSSIBILITY
OF IMPLEMENTATION OF THE PENALTY
IN THE FORM OF THE DEATH PENALTY IN UKRAINE**

***Abstract:** discussion issues concerning the introduction of the death penalty in Ukraine are considered. The arguments "for" and "against" the use of this type of punishment were weighed.*

***Keywords:** death penalty, life imprisonment, punishment.*

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТ
(ECONOMIC SCIENCE & MANAGEMENT)

УДК 330.3

Кнір Марія Олександрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

Шульга Філіп Вікторович

студент кафедри фінансів

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

**РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ**

***Анотація:** в результаті аналізу була побудована матриця ризиковості/складності проектів та рівня ВВП на душу населення в країні реалізації проекту визначений характеристики проекту, де роль та компетенції Міжнародних фінансових організацій є найвищими. Був проведений аналіз міжнародного досвіду та публічної інформації щодо наявних проектів в Україні. На підставу всіх факторів був зроблений висновок про роль Міжнародних фінансових організацій на розвиток державно-приватного партнерства в Україні.*

***Ключові слова:** Міжнародні фінансові організації, МФО, державно-приватне партнерство, ДПП, приватний сектор, фінансування, інфраструктура.*

Державно-приватне партнерство є синергією людських, фінансових та технічних ресурсів зацікавлених сторін, що представляють приватний та

публічний сектор економіки. На відміну від країн з розвиненою економікою, практика державно-приватного партнерства в Україні лише починає розвиватися [1]. Важливу роль в становленні цього напрямку в Україні грають Міжнародні фінансові організації (МФО), що надають експертизу та фінансову підтримку уряду та приватним компаніям для оцінки та реалізації проектів державно-приватного партнерства в Україні. Головними міжнародними фінансовими організаціями, що сприяють реалізації проектів ДПП в Україні є Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (ЄБРР), Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку (МБРР, група Світового Банку), Міжнародна Фінансова Корпорація (МФК, група Світового Банку) та Європейський Інвестиційний Банк.

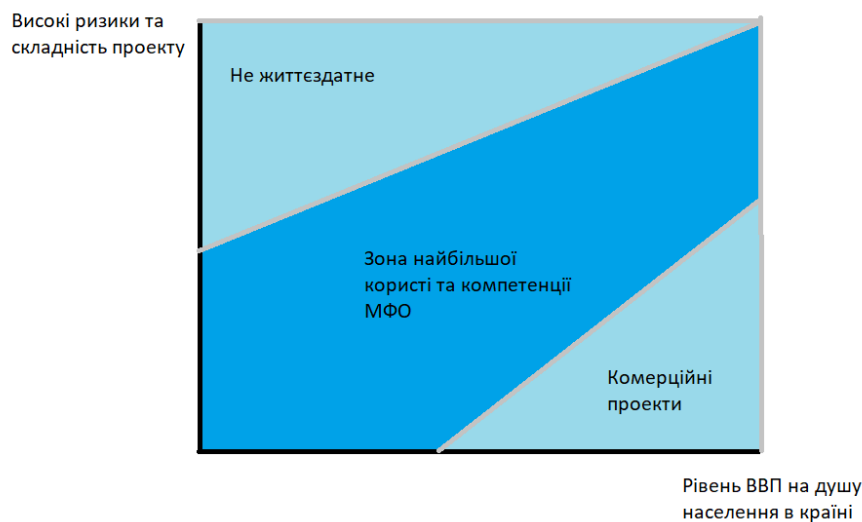
Приватний сектор у країнах, що розвиваються, стикається з багатьма обмеженнями, зокрема з відсутністю доступу до дешевого фінансування, слабким рівнем розвитку інфраструктури, недостатньою кваліфікацією працівників та несприятливим інвестиційним кліматом. МФО, що сприяють розвитку приватного сектору, можуть допомогти приватному сектору подолати ці обмеження, надаючи важливе фінансування та експертні знань, а також стимулюючи інших зацікавлених сторін.

МФО можуть сприяти розвитку економіки, орієнтуючись на сектори та проекти ДПП з високим ефектом для економіки, забезпечуючи ефективну бізнес-практику, розвиваючи партнерські відносини та зосереджуючи увагу на галузях чи об'єктах державної власності, які недостатньо обслуговуються та не розвиваються. В таких ситуаціях допомога МФО потрібна найбільше. Для України, як країни, що розвивається, та має невирішені проблеми в галузях інфраструктури, енергетики, зелених проектів, практика та ресурси МФО є беззаперечно актуальними.

Міжнародний досвід реалізації проектів ДПП показує найвищу ефективність МФО для проектів, що мають розумний баланс між рівнем ризику та складністю проекту з однієї сторони та рівнем ВВП на душу населення в країні, де планується реалізувати проект (див. Рисунок 1). При цьому

потенційні проекти, що мають низький рівень ризик та вищий рівень доходу населення не є сферою компетенції МФО, оскільки є комерційно привабливими і без їх участі. З іншого боку, проекти з високим рівнем ризику в країнах з меншим рівнем доходу не є життєздатними та повинні бути не рекомендовані до реалізації [2].

Рисунок 1. Користь та компетенції МФО в залежності від ризиковості проекту та рівня ВВП на душу населення в країні реалізації проекту.

Виходячи з цього, головними мотиваційними факторами сприяння розвитку ДПП в Україні для Міжнародних фінансових організацій є:

1. Надання підтримки зацікавленим сторонам завдяки накопиченій експертизі реалізації проектів ДПП в світі.
2. Зменшення ризику неуспішної реалізації проекту завдяки підтримці протягом всього етапу розробки проекту.
3. Сприяння збільшенню залученості фінансових та технологічних ресурсів приватного сектору в інвестиційних проектах.
4. Підвищення ефективність використання коштів публічного сектору.

Партнерство з приватними інвесторами завжди було центральною частиною підтримки залучення приватного сектору від МФО. Більшість МФО

обмежують свою участь в інвестиціях у проект до 50 відсотків, таким чином ініціюючи партнерство з іншими інвесторами.

Міжнародні фінансові організації вже активно діють у напрямку розвитку проектів ДПП в Україні. Це можна побачити і за статистичними показниками [3], і за публічними документами, наприклад в лютому 2021 року представники Європейського банку реконструкції та Розвитку та Міжнародної фінансової корпорації погодились профінансувати підготовку техніко-економічного обґрунтування та конкурсної документації щодо проекту концесії залізнично-поромного комплексу в порту Чорноморська. Міністерство Інфраструктури України зазначає, що це дозволить значно заощадити державні кошти та зберегти високий рівень якості проекту [4].

Зрештою, можна зробити висновок про важливість ролі Міжнародних фінансових організацій в розвитку ДПП проектів в Україні. Це може бути підтверджено як і з теоретичної точки зору, так і з міжнародного досвіду реалізації ДПП проектів в аналогічних країнах, а також враховуючи наявну підтримку Міжнародних фінансових організацій в організації проектів ДПП за ініціативою публічної сторони. МФО надають уряду України важливу підтримку в оцінці ефективності та реалізації пілотних проектів ДПП, що буде сприяти поліпшенню стану в галузях, де будуть успішно реалізовані проекти ДПП, зокрема інфраструктура та енергетика. Більш того, розвиток проектів ДПП залучить приватне фінансування та зменшить бюджетний тягар для публічної сторони в коротко та середньостроковому періоді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Журнал Європейської економіки - Європейський досвід застосування моделей державно-приватного партнерства. Підгаєць С. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: shorturl.at/fotzX

2. International Financial Institutions and Development Through the Private Sector [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/29108/ifi-development-private-sector.pdf>
3. Портал реєстру проектів МФО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://proifi.gov.ua/en?p=analytics>
4. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні - ЄБРР та ІФС профінансують підготовку ТЕО та конкурсної документації щодо проекту концесії в порту Чорноморська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/yebrr-ta-ifc-profinansuyut-pidgotovku-teo-ta-konkursnoi-dokumentaciyi-shchodo-proyektu-koncesiyi-v-portu-chornomorska>

Knir Mariia Oleksandrivna

Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)

Shulha Filip Viktorovych

Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)

**THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL
ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT
OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN UKRAINE**

***Abstract:** as a result of the analysis, a matrix of risk / complexity of projects and the level of GDP per capita in the country of project implementation was built, the characteristics of the project were determined, where the role and competencies of International Financial Organizations are the highest. An analysis of international experience and public information on existing projects in Ukraine was conducted. Based on all factors, a conclusion was made on the role of international financial organizations in the development of public-private partnership in Ukraine.*

***Keywords:** international financial institutions, IFIs, public-private partnership, PPP, private sector, financing, infrastructure.*

УДК 336.13

Куниця Максим Вячеславович

студент 2-го курсу магістратури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Україна, Київ)

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

***Анотація:** у статті розглянуто теоретичні основи визначення категорії «місцевий бюджет». Проведено аналіз ролі місцевих бюджетів в економіці інших країн світу. Розглянуто основні складники місцевої бюджетної політики, а саме: структура рівнів, інструменти та джерела формування місцевих бюджетів у зарубіжних країнах і в Україні. Виявлено чинники, які впливають на формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів цих країн. Розглянуто особливості формування бюджетної політики та напрями використання коштів у місцевих бюджетах. Визначено основні надходження до місцевих бюджетів за рахунок податкових та неподаткових платежів, а також їх спрямування в країнах Німеччині, Великобританії, Франції та в Україні. Надано порівняльну характеристику складників бюджетної політики у цих країнах. Запропоновано заходи щодо впровадження альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок упровадження ефективної бюджетної політики в державі.*

***Ключові слова:** місцевий бюджет, місцеве самоврядування, місцеві фінанси, кошти місцевого самоврядування, фінансова система, фінансові ресурси.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Кожна країна світу намагається приділяти увагу питанням, що стосуються розвитку бюджетних відносин, особливо територіального, враховуючи сучасні методи та джерела фінансування, шляхом економічних реформ та перетворень. У цьому контексті позитивний та негативний досвід

може бути корисним для впровадження найкращих методик формування та використання місцевих бюджетів в Україні, враховуючи особливості економічної та соціальної політики в державі. Науково обґрунтована бюджетна система, враховуючи особливості конкретної країни, може позитивно вплинути на розвиток економіки, розширити можливості ділової активності суспільства.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання формування місцевих бюджетів постійно перебуває у полі зору науковців та практиків, таких як А. Вагнер, О. Василик, Б. Данилишин,

О. Кравченко, І. Луніна, А. Сміт та ін. Більшість праць присвячено дослідженню проблем та практичних аспектів впливу держави на місцеві бюджети, ефективному функціонуванню бюджетної системи, напрямам подальшого вдосконалення системи фінансування органів місцевого самоврядування, процесам формування і розподілу коштів із місцевих бюджетів.

Однак, ураховуючи постійні зміни в податковій та бюджетній політиці держави, потребують подальшого дослідження питання ефективного формування та раціонального використання місцевих бюджетів у сучасних умовах.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз досвіду формування та використання місцевих бюджетів у країнах із розвинутою економікою; порівняння з існуючим механізмом державної політики в Україні, визначаючи проблеми та заходи для поліпшення місцевої бюджетної політики в державі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Із розвитком інтеграційних відносин України з країнами ЄС є потреба у вивченні їхньої державної політики, яка повинна бути спрямована на формування місцевих бюджетних коштів. Ураховуючи досвід інших розвинутих країн світу, можна зазначити, що в Україні досі використовують екстенсивні методи для розвитку національної економіки. Це, своєю чергою, викликає нерациональний та неефективний розподіл коштів місцевих бюджетів.

Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів залежить від рівнів бюджетного устрою, розмежування повноважень між державними та локальними рівнями управління, бюджетною системою, наслідків впливу політичних чинників, тому першочергово потрібно визначити сутність місцевого бюджету та його роль у бюджетній політиці держави.

Стосовно визначення поняття «місцеві бюджети» в економічній літературі немає єдиної точки зору, тому проаналізуємо деякі тлумачення за різними джерелами (табл. 1).

У Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що бюджет місцевого само-врядування (місцевий бюджет) – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Це одне з перших визначень, яке трактувалося в Україні. Згідно з Бюджетним кодексом України, «місцеві бюджети - це бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування» (ст. 2.1.34 БКУ) [1].

Узагальнюючи підходи до визначення їх економічної сутності, можна зазначити, що місцеві бюджети можуть розглядатися як фонди фінансових ресурсів. Вони також можуть бути використані для ефективного забезпечення завдань і функцій, які покладені на органи місцевого самоврядування, тому можна зазначити, що характеристика сутності місцевих бюджетів відрізняється, а отже, може мати різні інтерпретації, такі як:

- плановий документ утворення і розподілу фінансових ресурсів для кожного місцевого бюджету;

- інструмент, який використовується в держав-ній регіональній політиці;
- чинник для забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання;
- джерело ефективного формування фінансових ресурсів, а також для розвитку і вирішення місцевих проблем;
- є основою для забезпечення конституційних гарантій, які можуть вирішити соціальні проблеми і забезпечити підвищення рівня добробуту населення.

Політика держави щодо місцевих бюджетів повинна бути спрямована на те, щоб кожен бюджет був самостійним (автономним), мав обов'язково власні джерела доходів і не відповідав за інші бюджети. З огляду на це, розглянемо та порівняємо особливості державної бюджетної політики формування місцевих бюджетів таких країн, як: Німеччина (ВВП у 2021 р. – 4 356,4 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 37,6%), Великобританія (ВВП у 2021 р. – 3 037,8 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 35,2%), Франція (ВВП у 2021 р. – 2 962,8 млрд дол. США, частка податків у ВВП – 45,3%) та Україна (ВВП в 2021р. – 390,3 млрд. дол. США, частка податків у ВВП – 38,9%) (табл. 2) [9].

У Конституції Німеччини, а також у бюджетному законодавстві зазначено, що бюджет слугує для визначення та покриття фінансових потреб або – за подвійного бюджетного господарства - і витрат, що можуть очікуватися у зв'язку з виконанням завдань федерації або федеральної землі протягом узгодженого періоду часту. Він є основою для здійснення бюджетної та економічної політики, яка формується у цій державі. Під час його формування та виконання обов'язково враховують ощадливість та економічність.

Бюджет у цій країні формується з: податку на доходи фізичних осіб, ПДВ, податку на доходи з капіталу фізичної особи. Здійснюється на трьох рівнях бюджетної системи: федеральному, суб'єктів федерації (земель) та бюджетів громад, між якими здійснюється розподіл податку на прибуток корпорацій та кредитних установ.

Федеральними податками в Німеччині є: акцизні податки (на каву, тютюн, алкогольні напої); податок на енергоносії; податок на транспорт, податок на страхові виплати. Основними видами податків федеральних земель є: на спадок; на майно; на придбання земельної ділянки; на пиво; на утримання пожежної охорони; збір з казино; податок на ігри та лотереї, а також місцеві податки.

Для бюджетної системи Великобританії характерним є те, що вона включає у себе: державний бюджет, державні позабюджетні фонди (це майже 83% від усіх акумульованих фінансових ресурсів держави); бюджети місцевих органів влади, що включають бюджетні та позабюджетні фонди (на рівні 11%); фінанси корпорацій. Місцеві бюджети являють собою бюджети графств і округів, які мають суттєвий вплив на комплексний розвиток територій. Вони складаються на три роки, обов'язково враховують середньострокові програми економічного розвитку країни, окремі відомчі програмами, що розробляються на рік. Дохід у частині місцевих бюджетів створений за рахунок чотирьох основних джерел: субсидій центрального уряду; податку на житло; тарифів на рухоме майно; зборів і доходів від продажу ліцензій. За рахунок урядових субсидій і тарифів на рухоме майно, які формують місцевий бюджет, фінансується майже 75% витрат. Одним із головних джерел поповнення місцевих бюджетів є податок на майно. Його специфікою є те, що він стягується з власників і орендарів нерухомого майна й оцінюється один раз на 10 років. Вартість нерухомого майна також залежить від кількості членів родини, що проживають за однією адресою. Крім того, ставки податку диференційовані та мають свої встановлені норми оподаткування у кожному з регіонів країни.

Таблиця 1. - Методологічні підходи до визначення сутності поняття «місцевий бюджет»

Джерело	Сутність поняття
---------	------------------

Бюджетний кодекс [1]	Місцеві бюджети – обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети самоврядування.
О.Д. Василик [2]	Фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань та функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
В.І. Кравченко [7]	План (кошторис) видатків і доходів відповідного місцевого органу влади чи самоврядування, який необхідно розглядати як правовий акт і як економічну категорію
К.В. Павлюк [2]	Це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування
Німеччина, Закон про бюджетні принципи Haushaltsgrund-satzegesetz [4]	Бюджет слугує встановленню й забезпеченню фінансових вимог федерального центру або землі щодо виконання завдань протягом бюджетного періоду; Бюджет - це основа для ведення економіки. Під час складання бюджету обов'язково потрібно враховувати необхідність загальноекономічної рівноваги
Великобританія, Р.А. Шепенко [10]	Місцевий бюджет – попередня оцінка фінансових наслідків передбачуваної діяльності органів місцевого самоврядування на 12- місячний період

Місцеві бюджети Франції створені за рахунок бюджетів комун, бюджетів департаментів та 26 бюджетів регіонів. Ураховуючи, що їх чисельність дуже велика (наприклад, бюджетів департаментів 100 одиниць), урядом ніколи не розглядається можливість укрупнення чи будь-якого реформування адміністративної та бюджетної систем. Якщо комуна має 10 мешканців на їхніх територіях, то це є нормальним явищем, а тому вони ефективно виконують покладені на них повноваження та мають високий рівень продуктивності. Громада на себе бере лише ті функції, які вона зможе забезпечити. Питання, які виникають у територіальних громадах, можуть розподілятися між комунальними об'єднаннями, фінансові ресурси передаються до своїх бюджетів.

Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах наведено в табл. 2.

Таблиця 2 - Особливості формування та використання коштів місцевих бюджетів у Німеччині, Великобританії, Франції та Україні

Німеччина	Великобританія	Франція	Україна
<i>Особливості формування місцевих бюджетів</i>			
<p>За рахунок місцевих податків і зборів формується 46% муніципальних доходів.</p> <p>В урядовому проєкті місцевих бюджетів видатки плануються на 2-3% більше, ніж минулого року.</p> <p>Проєкт має відповідати критеріям бюджетної політики ЄС</p>	<p>Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Частка місцевих бюджетів у бюджетній системі майже 37%. Головне джерело місцевих бюджетів - муніципальний податок (справляється залежно від вартості майна та кількості дорослих членів сім'ї). Податок на майно - 53%, податок із продажів - 32%.</p> <p>Видатки місцевих бюджетів поділяються на поточні та капітальні (капітальні покриваються за рахунок позик, а джерелом фінансування поточних є податки)</p>	<p>Стягується 16 регіональних податків, величину встановлює регіональні органи. Місцеві органи влади здійснюють капіталовкладення - понад 50% усіх капітальних державних витрат. Частка податків у місцевому бюджеті - 40%, субсидій - 30%, власні надходження і позики - 30%. Місцеві бюджети дефіцитні і потребують додаткових ресурсів для фінансування власних програм. У частині витрат складаються з двох розділів: бюджети поточної діяльності (функціональний) та бюджети нового будівництва (інвестування).</p>	<p>Основним джерелом доходної частини місцевих бюджетів, є податок на доходи фіз. осіб - 45,6%. Новації в частині доходів місцевих бюджетів - 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату.</p> <p>Рентна плата до місцевих бюджетів: 3% - до бюджетів міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад; 2% - до обласних бюджетів; 2% - до районного бюджету, 1% - до сільських, селищних, міських міст районного значення бюджетів</p>

<i>Основні напрями спрямування коштів місцевих бюджетів</i>			
Структура видатків, спрямована на фінансування міністерств освіти, у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді, закордонних справ, економічного розвитку і співпраці та ін. Найбільшу групу витрат становлять соціальні виплати	Основні напрями спрямування коштів: житлове та шляхове господарство, освіта, місцева влада та самоврядування, судова система, поліція, заходи з охорони навколишнього середовища	Більше третини всіх поточних витрат місцевих органів влади припадає на утримання адміністративно-силового апарату (поліція, цивільна оборона, пожежна охорона, управління), третина – на освіту, культуру; важливою статтею витрат є розвиток інфраструктури	Місцеві органи є самостійними під час формування своїх бюджетів, у структурі видатків значну частину (близько 60%) становлять видатки на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення населення, що фінансуються за рахунок субвенцій, і визначаються рішеннями центральних органів влади

Джерело: складено на основі [3; 4; 7]

Проведений аналіз формування доходів місцевих бюджетів країн, що були досліджені, дав змогу виокремити схожі їх джерела: власні доходи; загальна субвенція; цільові дотації з державного бюджету; іноземні ресурси, що не підлягають поверненню; ресурси з ЄС; інші ресурси, визначені конкретними правовими нормами.

В Україні існує схожа ситуація щодо кількості адміністративно-територіальних одиниць. Проте результати від господарської та управлінської діяльності територіальних громад у Франції вищі, ніж в Україні. Франція дуже схожа з Україною за розміром території, кількістю населення й адміністративно-територіальним устроєм. Досвід цієї країни в напрямі розвитку місцевих бюджетів підтверджує можливість і необхідність запровадження децентралізованої влади, якщо влада і суспільство будуть прагнути суттєвих змін для поліпшення економіки в Україні.

Отже, можна зазначити, що кожен орган місцевого самоврядування повинен мати достатньо власних фінансових джерел для ефективного управління економікою та соціальним забезпеченням населення на своїй території. Хоча

доходи місцевих бюджетів у різних країнах формується порізно, але джерелами надходження до місцевих бюджетів є податкові та неподаткові надходження, субсидії та дотації із центрального бюджету та позики. Відмінністю є те, що кожна країна має різну кількість податків та зборів, а також їх норми. Лише у Великобританії функціонує один місцевий податок, що справляється з нерухомого майна (у Німеччині налічується близько 45 видів податків, у Франції – понад 50).

Серед основних проблемам формування місцевих бюджетів можемо виділити:

- прискорення темпів зростання видатків на фінансування бюджетної сфери, що, своєю чергою, впливає на нестабільність надходження;
- висока частка міжбюджетних трансфертів у складі доходів місцевих бюджетів, що впливає на ефективність управління соціально-економічним розвитком територій;
- високий рівень дотацій місцевих бюджетів посилює централізацію бюджетних ресурсів, а тому і позбавляє їх самостійності.

Існуючи проблеми спричиняють необхідність шукати заходи для збільшення доходної частини місцевих бюджетів, для оптимізації доходної та видаткової частин, удосконалення способів раціонального формування міжбюджетних відносин у країні.

Ураховуючи досвід інших країн, в Україні доцільно вжити таких заходів для зміцнення доходної бази місцевих бюджетів:

- визначити оптимальний розмір частки трансфертів, цільових субвенцій у трансфертах із державного бюджету;
- раціональний розподіл видаткових зобов'язань із місцевого бюджету;
- окрім субсидування для фінансування капітальних видатків, використовувати різноманітні позики (наприклад, облігаційні позики, міжбюджетні позики, кредити фінансово-кредитних установ);

- до складу місцевих податків віднести ті, що мають постійний та вагомий характер (наприклад, податок на доходи фізичних осіб, податок на розкіш);
- обсяг місцевих податків повинен бути пов'язаний із рівнем надання місцевих послуг;
- розвивати альтернативні джерела наповнення місцевих бюджетів через упровадження неподаткових зборів (наприклад, оренда майні бюджетних установ);
- обмежити роль державних дотацій та субвенцій, що мають вплив із боку держави на розвиток місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ

Досвід країн Європи доводить, що розподіл джерел надходжень між різними рівнями влади здійснюється так: центральний уряд формує більшість податків на дохід, для регіонів це податки з продажу та доходу, а на нижчому рівні влади - це податки на власність. Особливо слід звернути увагу на досвід Франції, оскільки з Україною схожі адміністративні системи, крім того, грошова та податкова системи будувалися за її зразком.

Зрозуміло, що кожна держава має свої проблеми у формуванні доходів та ефективному розподілі видаткової частини місцевих бюджетів. Ураховуючи розвиток економіки європейських держав, на сучасному етапі нашій країні потрібно враховувати їхню бюджетну політику для поліпшення фінансування місцевих бюджетів. Сьогодні немає дієвих стимулів для збільшення надходжень як до державного, так і до місцевих бюджетів. Запропоновані нами заходи зміцнення доходної частини можуть забезпечити ефективне вико-ристання фінансових ресурсів, залучення додат-кових джерел для їх утворення. А це, своєю чергою, вплине і на доцільність використання коштів із бюджетів на потреби міст, районів та селищ. У подальших дослідженнях потрібно

враховувати досвід також інших країн ЄС для порівняння та визначення пріоритетних шляхів удосконалення бюджетної політики в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17> (дата звернення: 09.02.2022).
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України : підручник. Київ : Центр навч. літ., 2003. 608 с.
3. Гаруст Ю.В., Толкачов Б.О. Порівняльна характеристика фінансових систем Великобританії та України. *Формула права*. 2017. № 1. С. 5-9.
4. Гордецька Т.Е., Ківшик Ю.І. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів на місцевому рівні. *Молодий вчений*. 2017. № 1(41). С. 549-563.
5. Данилишин Б.М., Пилипів В.В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 5-11.
6. Зелик С.С. Досвід формування бюджетів територіальних громад у країнах з розвинутою економікою. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 34(1). С. 245-250.
7. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України : навчальний посібник. Київ : Знання, 1999. 487 с.
8. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія. Київ : Наук. думка, 2019. 432 с.
9. Статистика стран мира : вебсайт. URL : <http://svspb.net/sverige/statistika-stranmira.php> (дата звернення: 10.02.2022).

Maksym Kunytsia

2nd year master's student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ukraine, Kiev)

**FORMATION & USE OF
LOCAL BUDGET FUNDS**

***Abstract:** the article considers the theoretical foundations of determining the category "local budget". The analysis of the role of local budgets in the economy of other countries of the world is carried out. The main components of local budget policy are considered, namely: the structure of levels, tools and sources of formation of local budgets in foreign countries and in Ukraine. Factors influencing the formation of financial resources of local budgets of these countries are identified. Features of budget policy formation and directions of using funds in local budgets are considered. The main revenues to local budgets from tax and non-tax payments are determined, as well as their direction in the countries of Germany, Great Britain, France and Ukraine. A comparative description of the components of budget policy in these countries is given. Measures are proposed to introduce alternative sources of filling local budgets by introducing an effective budget policy in the state.*

***Keywords:** local budget, Local Self-Government, local finances, local self-government funds, financial system, financial resources.*

УДК 336.1

Матяш Ярослав Олегович

студент економічного факультету,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

ПОТОЧНІ ПРОБЛЕМИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ МИТНИЦІ

***Анотація:** проблеми митно-тарифного регулювання в Україні є негайним питанням безпеки та економічного розвитку країни. Незважаючи на той факт, що українська митниця безперерійно працює, виконуючи свої основні функції забезпечення реалізації державної митної політики, тобто забезпечення митної безпеки, захист митних інтересів держави, боротьби з правопорушеннями та сприянню зовнішньоекономічній діяльності тощо. Досить поширеним є бачення, що митні процедури в Україні є непомірно складними, дорогими і недостатньо швидкими стосовно митного оформлення. Україна має сприятливе географічне положення будучи транзитною територією, але втрачає свої конкурентні переваги через складну правову та організаційну ситуацію з митним оформленням, а знаходження вирішення цього питання слугуватиме джерелом збільшення доходів до державної казни.*

Для вирішення проблеми пропонується імплементація принципу електронної митниці в Україні. Аналіз впровадження електронної митниці в Україні, що був проведений у роботі, виявив що для повноцінного її застосування необхідні значні реформи, а також існують стримуючі фактори, такі як захист персональних даних, значні кошти на впровадження, закони України проектувалися для ведення митної діяльності “на папері” і потребують змін та інші проблеми, що практично не досліджувались українськими вченими та експертами у митній справі. Результатом роботи є поглиблене розуміння основних факторів, що сприяють впровадженню електронної митниці та факторів, що стримують повне впровадження електронної митниці, як інноваційного рішення проблем митного контролю в Україні.

***Ключові слова:** електронна митниця, митна справа, митні процедури, безпека та економічний розвиток України.*

Постановка проблеми

Проблеми митно-тарифного регулювання в Україні у світлі загальної трансформації митних процедур у всьому світі є предметом гострих дискусій вчених (Пашко, Шевчук, 2019; Скоробогата 2017; Сторожук, Савич 2017; Микуляк, Стефанишин, 2019; Чернецька-Білецька, 2019)., Севрук 2015 та інші). На думку В.Мартинюка: «попри всі позитивні риси (української митниці), податкові процедури в Україні надто складні, дорогі та тривають занадто довго» (Мартинюк, 2010).

Для поглибленого розуміння суті проблеми пропонуємо визначення електронної митниці, як набору автоматизованих рішень для митних служб, що забезпечує безпечно та швидко пересування товарів, поліпшує прозорість і сприяє зовнішній економічній діяльності. Основними проблемами митної політики України визначають невідповідність законодавства базовим потребам електронної митниці, низький рівень інформаційного оснащення в операційній діяльності митниці, матеріальна та інформаційна базаю невідповідної якості, в тому числі низький рівень уніфікації митних технологій та кооперації з підприємствами, що активно ведуть міжнародну економічну діяльність, відсутність загальної стратегії або концепції для реалізації митної політики зважаючи на глобальні чинники та внутрішні соціально-економічні негаразди. Але все ж таки основною проблемою є недосконале впровадження митної політики “на місцях”, а саме недоброчесне виконання робочих обов’язків працівниками митної служби, що сприяє корупції та розвитку тіньової економіки України. Найпоширенішими методами порушення правил ввозу/вивозу товарів вважають: заниження митної вартості товару, невірна товарна номенклатура, ввіз/вивіз заборонених товарів тощо. Результатом такої діяльності є те, що державний бюджет недотримує значну частку надходжень, а довіра до митної служби України є гранично низькою. Тому пропонується повноцінне впровадження механізму електронної митниці, що сприятиме більшій прозорості митних процесів за рахунок налагодження повного контролю за процесом декларування та проходження товаром митного контролю, зменшить вплив людського фактору та забезпечить об’єктивність митних процедур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

При аналізі публікацій, що стосуються електронної митниці вчені в основному аналізують поточні результати роботи або процес впровадження електронної митниці (Нгуєн та інші., 2021; Ерцег, 2014; Саламзаде та інші., 2015). С. Хеннінгсон та Х. Хенріксен аналізують впровадження електронної митниці в ЄС і показують, що, з точки зору користувачів електронної митниці в ЄС, використання електронної митниці ще не є повністю оптимізоване і не повністю сприяє скороченню трансакційних витрат. Раус у своїй роботі визначає основні фактори, що є каталізаторами та перешкодами впровадженню електронної митниці. Серед основних позитивних факторів авторка визначає прозорість механізму функціонування митниці, пришвидшення операцій з митного оформлення, безпека країни, зменшення трансакційних витрат тощо.

Основними перешкодами для впровадження є національні законодавства, значні кошти на оновлення інформаційної бази та навчання працівників митної служби, питання конфіденційності та інші. Р. Кріль (2021) у своїй роботі розглядав можливість впровадження нової комп'ютеризованої транзитної системи НКТС, як ключового елемента електронної митниці та необхідні реформи, що мусять бути проведені для функціонування системи.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми.

При аналізі попередніх робіт було виявлено, що незважаючи на значну кількість робіт щодо впровадження електронної митниці в Україні практично в жодній з попередніх робіт не були проаналізовані проблеми електронної митниці в цілому, як рішення поліпшення роботи Державної митної служби України. Ба-більше значна кількість науковців притримувалися ідеї, що модель, так званого “єдиного вікна” є прикладом для України, без критичного аналізу наявних бар'єрів щодо впровадження та

потенційних слабких місць цієї системи, особливо недоліків певних фундаментальних інститутів митного права.

Ціль статті.

Головною ціллю цієї статті є дослідити проблеми митно-тарифного регулювання в Україні та дати відповідь на основні питання, що стосуються електронної митниці. 1) Чи можуть інновації, пов'язані з впровадженням електронної митниці, оптимізувати роботу митної служби України? 2) Які є основні чинники, що перешкоджають повноцінному впровадженню електронної митниці?

Завданням цієї статті є узагальнення засад впровадження електронної митниці та всебічний аналіз механізмів, пов'язаних з електронною митницею. Встановлення факторів, що впливають на впровадження електронної митниці в Україні, визначення основних напрямів, що потребують вдосконалення для ефективного впровадження реформ на митниці, проаналізувати основних стейхолдерів, які мають прямий вплив на формування митної політики України.

Виклад основного матеріалу.

Проблеми недосконалого митно-тарифного регулювання та організації роботи митної служби України не дозволяють повною мірою Україні використовувати її транзитне положення та забезпечувати економічну (і не тільки) безпеку країни.

Нині, загальний об'єм торгівлі товарами в Україні має динаміку постійного росту. У 2021 році порівняно з 2019 роком об'єм торгівлі зріс майже на 30%, значна його частка припала на електронну комерцію (Укрстат, 2022). Постійний ріст електронної комерції в Україні та збільшення залучення підприємств у зовнішню економічну діяльність не отримало адекватної реакції від держави та митних органів. В той час як більшість країн західної Європи запровадили механізми електронного контролю та обробки документів на митниці, в Україні такий механізм запроваджений лише частково. Наразі в Україні

немає єдиного стандарту обміну цифрової інформації з митними органами країн-сусідів, що зменшує ефективність використання отриманої інформації (Кріль, 2021).

Попри те, що Україна зобов'язалася реформувати митницю підписавши угоду про асоціацію з ЄС, темп реформ є низьким. Не останнім фактором є невисокий рівень зацікавленості основних стейкхолдерів. Брак довіри серед підприємців які, теоретично, повинні бути основним рушієм впровадження реформ отримуючи можливість зменшити трансакційні кошти для ЗЕД, протистояння з керівниками митних служб, які не є зацікавленими реформами на митниці та неспроможний уряд який не може завершити деякі обов'язкові реформи, що є обов'язковими до виконання. Наприклад, впровадження режиму спільного транзиту з країнами ЄС згідно з договором України про асоціацію з ЄС (стаття 84, додаток XV угоди), що мало крайній строк імplementації 1 вересня 2018 року, не було впроваджено станом на початок 2022 року. Отже, процес впровадження електронної митниці в Україні відбувається поступово. Значним досягненням є впровадження так званого «єдиного вікна» для міжнародної торгівлі у 2018, що сприяє поліпшенню контролю за виконанням підприємствами вимог законодавства та оперативному обміну інформацією між митницею та підприємствами, а також зменшення прямої комунікації з робітниками митної служби під час митного контролю. Ведення реєстру осіб учасників ЗЕД, авторизованих економічних операторів, брокерів, складів, пунктів оформлення тощо надає можливість підприємствам перевірити залишки імпортової квоти на ввіз продукції в Україну та отримувати інформацію згідно з відповідним класифікатором (КВЕДом), щодо тарифного та нетарифного регулювання відносно продукції, що імпортується в Україну А також надає індивідуальному користувачу доступ до зручних функцій, таких як перевірка черг в пунктах пропуску, форма для подачі скарг на роботу митниці, перевірка легальності ввозу авто за допомогою VIN перевірки та калькулятор митних зборів за ввіз авто та онлайн-довідка. В той же час, варто зазначити, що процес впровадження реформи тривав не менш ніж чотири роки, що лише підтверджує думку, що процес реформ проходить складно.

Повна імплементація електронної митниці має об'єктивні та суб'єктивні перепони, що сповільнюють процес. Щодо об'єктивних перепон варто враховувати такі фактори як потреби у значних змінах у законодавстві для його гармонізації з міжнародними стандартами, будівництва "з нуля" деяких інститутів. Також зазначимо, що значні кошти потрібні на оновлення технічної бази та тренінг працівників, хоча, наприклад, для впровадження режиму спільного транзиту (НКТС) в Україні пропонувало фінансову підтримку проекту від якої Україна частково відмовилась. Важливим питанням, перш за все для підприємств учасників ЗЕД, повинно було стати питання конфіденційності, адже ведення баз даних щодо учасників ЗЕД потребує розкриття цінної інформації для підприємців (цін, об'ємів закупок, контрагентів, тощо) але загальний рівень занепокоєння українців питаннями конфіденційності та захисту інформації залишається на низькому рівні тому цей фактор суттєвої загрози для впровадження механізмів електронної митниці не несе. Щодо суб'єктивних факторів, то основним звичайно є прямий інтерес кримінальних груп та нечистих на руку працівників митної служби. Різні науковці оцінюють, що щорічно Україна недотримує до 5 мільярдів доларів митних зборів, практично вся частина з суми припадає на недоотримання зборів ввізного мита та акцизних зборів на товар. Також існують певні ризики маніпуляцій, які стосуються ввезення нелегального товару, а саме те, що населення України звикло купувати товари ввезені в країну нелегально, повна легалізація ринку призведе до росту цін.

Незважаючи на наявні перешкоди для повноцінного впровадження електронної митниці, ми дотримуємося думки більшості вчених, які займаються податковими та митними дослідженнями в Україні та вважають, що впровадження електронних технологій у процес митної роботи та оформлення є неминучим. (Пашко, Шевчук, 2019; Скоробогата 2017; Сторожук, Савич 2017; Микуляк, Стефанишин, Чернецька-Білецька 2017, Севрук 2015). Прагнемо зазначити, що електронна митниця дійсно має всі шанси пришвидшити митне оформлення товарів та сприяти прозорості процесу митного оформлення та зменшення участі людського фактору у процесі, що сприятиме росту довіри митній службі серед підприємців та громадян. Слід вказати, що впровадження

електронної митниці зекономить значні кошти державі, адже на робочий день працівника митної служби приладитиме більше оформлених товарів. (Скоробогата 2017, Ерцег,2013). Пошук автоматизованих рішень для ефективної роботи митниці, перш за все, мусить орієнтуватися на автоматизацію роботи з митними документами, а саме вважаємо за можливе знайти рішення, щоб перевірка ваги декларованого товару була максимально автоматизованою, впровадження прозорого методу збуту конфіскованого майна, що забезпечить інтереси держави, але основною є все ж таки робота з якістю митного контролю та документацією, адже основною проблемою все ж таки є неналежне здійснення митних формальностей і цілеспрямоване закриття очей на певні ситуації при перевірці документів та митному оформленні товарів та транспортних засобів. Впровадження додаткового контролю та поточних перевірок якості обслуговування є необхідним задля поліпшення якості роботи митної служби. Пропонується у цьому напрямку залучити підприємців та громадян, що користуються послугами митної служби.

Висновки.

Результатом роботи є розкриття змісту поняття електронна митниця, поглиблене розуміння основних факторів, що сприяють впровадженню електронної митниці та факторів, що стримують повне впровадження електронної митниці, як інноваційного рішення проблем митного контролю в Україні. Аналіз впровадження електронної митниці в Україні, що був проведений у роботі, виявив що для повноцінного її застосування необхідні значні реформи, а також існують стримуючі фактори, такі як захист персональних даних, значні кошти на впровадження, закони України проектувалися для ведення митної діяльності “на папері” і потребують змін та інші проблеми, що практично не досліджувались українськими вченими та експертами у митній справі. Також робота посприяла поглибленому розумінню напрямів поліпшення роботи митної служби за рахунок впровадження технологій електронної митниці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. АДБ., 2005. ICT for customs modernization and data exchange. www.adb.org/Projects/TradeFacilitation/ictcustoms.asp
2. Ажзен, І., та Фішбейн, М. (1975). Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research. Addison-Wesley.
3. Чернецька-Білецька, Н. and Севрук, К., 2021. SIMPLIFICATION OF CUSTOMS CONTROL THROUGH THE WIDESPREAD INTRODUCTION OF ELECTRONIC DECLARATION. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, 1(218), pp.117-121.
4. Чой, Ч., 2011. A survey of single window implementation (WCO Research Paper). World Customs Organization.
5. Дейвіс, Ф., 1989. Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 318–339.
6. Дейвс, С., 1996. Interagency information sharing: Expected benefits, manageable risks. *Journal of Policy Analysis and Management*, 15(3), 377–394.
7. Ерцог, А., 2014. THE NEW COMPUTERIZED TRANSIT SYSTEM AND ECUSTOMS INFLUENCE ON SAVINGS IN TRANSIT TIME AND COSTS. [online] Available at: <http://www.efos.unios.hr/repec/osi/bulimm/PDF/BusinessLogisticsinModernManagement13/blimm1314.pdf> [Accessed 23 December 2021].
8. Фіхман, Р., 2004. Going beyond the dominant paradigm for information technology innovation research: Emerging concepts and methods. *Journal of the Association for Information Systems*, 5(8), 314–355.
9. Джильберт, Д., Балестріні, П., Літлбой, Д., 2004. Barriers and benefits in the adoption of e-government. *International Journal of Public Sector Management*, 17(4), 286–301.
10. Хеннінгсон, С., Бьюрн-Андерсен, Н., 2009. Exporting e-Customs to Developing Countries: a Semiotic Perspective. *Association for Information Systems*, [online] Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/301344607.pdf> [Accessed 23 December 2021].

11. Хеннінгсон, С., Хенріксен, Х., 2011. Inscription of behaviour and flexible interpretation in Information Infrastructures: The case of European e-Customs. *The Journal of Strategic Information Systems*, 20(4), pp.355-372.
12. Микуляк, О., Стефанишин, Р., 2019. Vprovadzhennya informatsiynykh technolohiy u mytnu praktyku Ukrainy. *Podatky i Finansy*, [online] 4(61). Available at: <<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38145/1/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8F%D0%BA.pdf>> [Accessed 23 December 2021].
13. Нгуєн, Х., Грент, Д., Боувіс, С. and Нгуєн, Т., 2021. Factors Affecting Efficiency of Electronic Customs and Firm Performance in Vietnam*. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, [online] 8(2), pp.151-164. Available at: <<https://www.koreascience.or.kr/article/JAKO202104142177581.pdf>> [Accessed 23 December 2021].
14. Пашко, П. and Шевчук, С., 2019. ESSENCE AND PECULIARITIES OF STATE REGULATION OF MECHANISMS OF PROVIDING CUSTOMS INTERESTS OF UKRAINE. *Ekonomichna Nauka*, [online] (4). Available at: <http://www.economy.in.ua/pdf/4_2019/3.pdf> [Accessed 23 December 2021].
15. Пашко, П. and Шуляк, В., 2006. Elektronna mytnytsia - golovnyi mechanism garantuvannya mytnoi bezpeky derzhavy. [online] (12). Available at: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/511/1/467_IR.pdf> [Accessed 23 December 2021].
16. Раус, М., Флюге, Б. and Бутільєр, Р., 2009. Diffusion of e-Customs Innovations. [online] pp.71-104. Available at: <<https://core.ac.uk/download/pdf/301344607.pdf>> [Accessed 25 January 2022].
17. Раус, М., Флюге, Б. and Бутільєр, Р., 2009. Electronic customs innovation: An improvement of governmental infrastructures. *Government Information Quarterly*, 26(2), pp.246-256.
18. Роджерс, Е., 2003. *Diffusion of innovations* (5th ed.) New York: Simon & Schuster International.
19. Саламзаде, Я., Нежати, М. and Хейдаріпуравшвр, Я., 2021. AN INVESTIGATION INTO THE IMPACT OF E-CUSTOMS ON STRETCHING

- STRATEGICTHINKING(CASE STUDY: ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN CUSTOMS ADMINISTRATION(IRICA)). Journal of Entrepreneurship, Business and Economics, [online] 3(1), pp.105-139. Available at: <<http://www.scientificia.com/index.php/JEBE/article/view/27/28>> [Accessed 23 December 2021].
20. Скоробогата, Л., 2017. Transformatsiya instytutu mytnoi vartosti u konteksti zabezpechennya fskalnoi bezpeky. Naukovo-doslidnytskyi tsentr mytnoi spravy, [online] pp.79-83. Available at: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1669/1/1705_IR.pdf#page=79> [Accessed 23 December 2021].
21. Сторожук, О. and Савич, А., 2017. Vprovadzhennya informatsiynykh technology u dialnosti mytnykh organiv. Naukovo-doslidnytskyi tsentr mytnoi spravy, [online] pp.83-87. Available at: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1669/1/1705_IR.pdf#page=79> [Accessed 23 December 2021].
22. Уркіюлі, Л., Хінца, Ю. and Ахокас, Ю., 2013. Drivers and barriers affecting usage of e-Customs — A global survey with customs administrations using multivariate analysis techniques. Government Information Quarterly, 30(4), pp.473-485.

Matiash Yaroslav Olegovich

student of the Faculty of Economics,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kiev, Ukraine)

CURRENT PROBLEMS OF CUSTOMS & TARIFF REGULATION IN UKRAINE & THE INTRODUCTION OF ELECTRONIC CUSTOMS

Abstract: the problems of Customs and tariff regulation in Ukraine are an immediate issue of the country's security and economic development. Despite the fact that the Ukrainian customs works smoothly, performing its main functions of ensuring the implementation of state customs policy, that is, ensuring customs security, protecting the customs interests of the state, combating offenses and promoting foreign economic

activity, etc. It is quite common to see that customs procedures in Ukraine are prohibitively complex, expensive and not fast enough for customs clearance. Ukraine has a favorable geographical position as a transit territory, but loses its competitive advantages due to the difficult legal and organizational situation with customs clearance, and finding a solution to this issue will serve as a source of increasing revenues to the state treasury.

To solve the problem, it is proposed to implement the principle of electronic customs in Ukraine. The analysis of the introduction of electronic customs in Ukraine, which was carried out in the work, revealed that for its full application, significant reforms are needed, as well as there are constraining factors, such as the protection of personal data, significant funds for implementation, the laws of Ukraine were designed to conduct customs activities “on paper” and require changes, and other problems that have not been practically studied by Ukrainian scientists and experts in customs affairs. The result of this work is an in-depth understanding of the main factors contributing to the introduction of electronic customs and factors hindering the full introduction of electronic customs as an innovative solution to customs control problems in Ukraine.

Keywords: *electronic customs, customs affairs, customs procedures, security and economic development of Ukraine.*

ТЕХНІЧНІ НАУКИ (TECHNICAL SCIENCES)

УДК 1

Geldimyradov Arslan Geldimyradovich

Doctor of Technical Science, assistant professor of Yagshygeldi Kakayev
International University of Oil and Gas,
(Ashgabat, Turkmenistan)

DETERMINATION OF RESERVOIR CHARACTERISTICS BASED ON STUDY OF PRESSURE CURVE UNDER THE CONDITIONS OF TURKMENISTAN GAS WELLS

***Abstract:** for planning production work on geologists of the hydrodynamic model of the formation, mathematical experiments are effectively, which give good results.*

***Keywords:** filtering, flyuid, configuration, unstuble regim, roof, sole, injection well.*

The filtration theory places emphasis on two main problem types - direct and inverse. Direct problems are widely applied for forecasting of the dynamics of operation parameters and field development, inclusive of known characteristics of a reservoir and properties of fluids therein. Inverse problems play an essential role, and are related to identification and solving of research problems of porosity & permeability properties of a reservoir based on specific analysis data or operation of one certain well, production well, observation well or group of injection wells. The first and the simplest contradictions ever are often attributed to interpretation of the results of sample analysis. Absolute permeability coefficient, anisotropy of permeability and reservoir thickness, dependence of correspondence permeability on saturation of single phases are determined following the extrusion of fluids inside samples through pores.

It is clear that specific data on operation of oil and gas fields contain information about porosity & permeability properties of a reservoir and dead-water

surrounding a reservoir. That is why it is necessary to study interpretation of specific data on operation of wells for the purpose of “exact” determination of intended parameters of a reservoir.

We are aware that all inverse problems are improper problems. For example, small change of input parameters (dimensions) may result in large change in a solution (assessed reservoir properties). Effective and robust algorithms of solving detection problems shall satisfy the following conditions:

- adaptation processes shall be optimized for optimum solutions even when using the most unfavourable initial approximations;

- rule of determination of reservoir parameters shall be applied in case of rapid accumulation at iteration, as well as at minimal computing costs for finding a solution;

It is necessary to solve a problem of determination of the minimal quantitative rule and prevent a solution, which has no physical meaning, as well as decrease its inaccuracy.

Accuracy of problem detection depends on accuracy of measured indicators of operation of production and injection wells. Robust algorithms of a solution of inverse problems on the aforementioned reasons require that only certain (practicable) equivalents of a given set of reservoir parameters be obtained.

It is clear that accurate solutions to the problems important for us may be obtained only from test examples. Foremost, in such a case, “accurate” indicators of performance are obtained on a computer on the highest possible level. Secondly, we know for sure the required values such as reservoir performance of every element level. Thirdly, accuracy of the values of the top and bottom of a reservoir, as well as configuration and dimensions of the external boundary of a reservoir, is practically assured.

Through effective study, it is possible to explore that effective solutions may have positive impact on solving inverse problems with higher resolution.

This results in very important practical conclusion. If we require to increase accuracy of geology-mathematical reservoir model, we need to determine and

implement the best method to “filtrate” examined production wells to better “perceive” properties of a reservoir and anisotropy of reservoir permeability [3].

It would be very helpful to perform mathematical experiments in geology-hydrodynamic model of a reservoir to plan such production activity and achieve positive results. It should be noted that a similar idea is based on common analysis methods of single wells in an unstable mode filter.

Filtration equations of compressible fluids in a flexible reservoir.

Units

k - hydraulic filtration of a reservoir, hydraulic permeability, [cm²], [d];

h – reservoir thickness, [cm];

μ – fluid viscosity under reservoir conditions, [cP];

$p(r,t)$ - pressure at a distance from the axis of a well site in t , [kgf/cm²];

P_c – bottom hole pressure, [kgf/cm²];

P_{nl} - reservoir pressure, [kgf/cm²];

r_c - effective well radius (with consideration for skin effect), [cm];

$Q(t)$ - well performance under reservoir conditions, [cm³/s];

$K = \frac{kh}{\mu}$ - hydraulic permeability of a reservoir, [dsm/cm];

$\chi = \frac{k}{\mu(m\beta_{*} + \beta_c)} = \frac{k}{\mu\beta^*}$ - piezo-permeability parameter, [dsm²/cP];

m - reservoir porosity;

β_{*}, β_c - ratios of elastic volume and a reservoir accordingly [kgf/cm²];

c – adducted ratio of elastic volume of a reservoir, [kgf/cm²];

$expint(x) = -Ei(-x) = \int_x^{\infty} \frac{-u}{u} du$ - cumulative index function.

Let us assume that one infinitely large reservoir with constant thickness, not crossing the top and bottom boundaries, from points $(x,y) = (0,0)$ allows to produce from one well. Unless there is impact on a reservoir at initial point of time $t=0$, then

pressure distribution in the last moments will be symmetrical cylindrical $p(x, y, t) = p(r, t)$:

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} \left(r \frac{\partial p}{\partial r} \right) = \frac{1}{\chi} \cdot \frac{\partial p}{\partial t}, \quad (1)$$

and it is written in a form of the heat-transfer equation [1,2]:

Where: $r = \sqrt{x^2 + y^2}, \chi = \frac{k}{\mu(m\beta_o + \beta_c)} = \frac{k}{\mu\beta^*}$ - piezo-permeability ratio;

m – reservoir permeability;

β_o, β_c – ratios of elastic volume and a reservoir.

$\beta^* = m\beta_o + \beta_c$ – adducted elastic volume ratio of a reservoir. Apart from the formula (1), pressure shall satisfy:

$$p(r, 0) = p_{nl}, \quad (2) \quad \text{initial and}$$

$$-\frac{2\pi kh}{\mu} \cdot \left(r \frac{\partial p}{\partial r} \right)_{r=r_c} = Q(t), p(r, 0) \rightarrow p_{nl}, r \rightarrow \infty \quad (3)$$

boundary conditions.

Where: P_{nl} – bottom hole pressure (pressure of non-developed reservoir);

$Q(t)$ – well performance under reservoir conditions;

r_c - effective well radius (with consideration for skin effect).

M. Masket and I.A. Charneyem [1,2] found a solution satisfying the above mentioned initial and boundary conditions of the equation (1).

$$p(r, t) = p_{nl} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(t - \tau) \cdot \exp\left(-\frac{r_c^2 + r^2}{4\kappa\tau}\right)}{\tau} \cdot I_0\left(\frac{r_c r}{2\chi\tau}\right) d\tau \quad (4)$$

Where: I_0 – Bessel function of the first and zero orders with assumed parameter. Given that the well start-up point ($r_c = 0$) equal $I_0(0) = 1$,

$$p(r, t) = p_{nl} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(t - \tau)}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau. \quad (5)$$

The last equation is the main equation for interpretation of the pressure curve (PC).

Let us consider several examples of practical importance.

Example 1. Let $Q(t) = Q_0 = \text{const.}$ is the constant yield of a well. Then:

$$p(r, t) = p_{ni} - \frac{\mu \cdot Q_0}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau = p_{ni} - \frac{\mu \cdot Q_0}{4\pi kh} \cdot \int_{\frac{r^2}{4\chi t}}^{\infty} \frac{e^{-u}}{u} \cdot du.$$

This equation may be written in the following way:

$$p(r, t) = p_{ni} - \frac{\mu \cdot Q_0}{4\pi kh} \cdot \text{expint}\left(\frac{r^2}{4\chi\tau}\right). \quad (6)$$

Where:

$$\text{expint}(x) = \int_x^{\infty} \frac{e^{-u}}{u} du, x \geq 0$$

is the cumulative index function.

Under small parameter values, the cumulative index function has the following asymptotics:

$$\text{expint}(x) \approx \ln \frac{1}{x} - 0,57722, \quad x \ll 1. \quad (7)$$

Herewith, introduced error at $x < 0.01$ does not exceed 0.25%, at $x < 0.03$ does not exceed 1%, at $x < 0.1$ does not exceed 5,7%, at $x < 0,14$ does not exceed 9,7%.

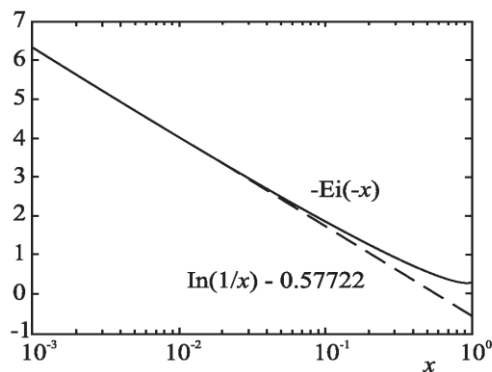

Figure №1. Comparison of the cumulative index function $\text{expint}(x) = -Ei(-x)$ (continuous curve) and its approximation $\ln 1x - 0,57722$ (discontinuous curve)

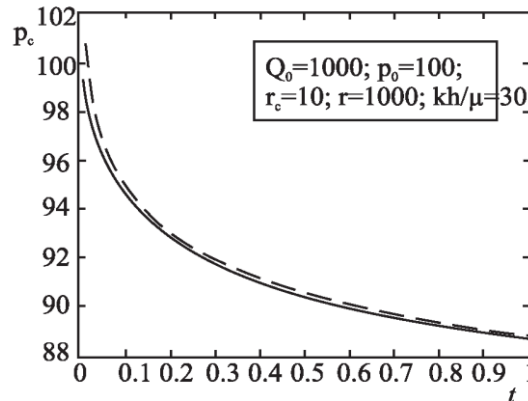

Figure № 2 Compression curve at the bottom of a well over time: continuous curve - according to the equation (6), discontinuous (dash) curve - according to the equation (8)

at, $\frac{r_c^2}{4\chi t} \ll 1$ (for sufficiently large time period) the bottom hole pressure can be expressed as

$$p_c(t) = p(r_c, t) \approx p_{ni} - \frac{\mu \cdot Q_0}{4\pi kh} \cdot \left[\ln \frac{4\chi t}{r_c^2} - 0.57722 \right], \quad (8)$$

The Figure №2 shows the bottom hole pressure - time curves obtained according to the equations (6) (continuous curve) and (8) (discontinuous dash curve) for the following reference values: $\chi = 1000 \text{ cm}^2/\text{c}$, $r_c = 10 \text{ cm}$, $kh/\mu = 30 \text{ dsm}/\text{cP}$, $Q = 1000 \text{ cm}^3/\text{c}$, $p_{ni} = 100 \text{ kgf}/\text{cm}^2$

Example 2. Let at $0 \leq t \leq T$, $Q(t) = Q_0$, at $t > T$, $Q(t) = Q_1$. Then: Pressure $t \leq T$ is determined by the equation from example №1, yet when $t > T$, we obtain:

$$p(r, t) = p_{ni} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(t-\tau)}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau =$$

$$p_{ni} - \frac{\mu \cdot Q_1}{4\pi kh} \cdot \int_0^{t-T} \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \int_{t-T}^t \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau.$$

According to determination of the cumulative index function:

$$\int_{t_1}^{t_2} \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau = \int_{\frac{r^2}{4\chi t_2}}^{\frac{r^2}{4\chi t_1}} \frac{e^{-u}}{u} du = \text{expint}\left(\frac{r^2}{4\chi t_2}\right) - \text{expint}\left(\frac{r^2}{4\chi t_1}\right). \quad (9)$$

Consequently:

$$p(r, t) = p_{ni} - \frac{\mu(Q_1 - Q_0)}{4\pi kh} \times \left[\text{expint}\left(\frac{r^2}{4\chi(t-T)}\right) \right] - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \left[\text{expint}\left(\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right].$$

In case of $t > T$, to determine pressure in the bottom hole, the following equation is justified:

$$p_c(t) = p_{ni} - \frac{\mu(Q_1 - Q_0)}{4\pi kh} \cdot \left[\text{expint}\left(\frac{r_c^2}{4\chi(t-T)}\right) \right] - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \left[\text{expint}\left(\frac{r_c^2}{4\chi t}\right) \right], t > T. \quad (10)$$

Particularly, $Q_1=0$, we obtain formerly known equation for bottom hole pressure recovery curve of a well, which was suspended after long operational period:

$$p_c(t) = p_{ni} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \times \left[\text{expint}\left(\frac{r_c^2}{4\chi t}\right) - \text{expint}\left(\frac{r_c^2}{4\chi(t-T)}\right) \right], t > T. \quad (11)$$

when $\frac{r_c^2}{4\chi(t-T)} \ll 1$ for the cumulative index function (7) applying approximation we obtain the final equation as follows:

$$p_c(t) = p_{ni} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \ln\left(\frac{t}{t-T}\right), t > T, \frac{r_c^2}{4\chi(t-T)} \ll 1 \quad (12)$$

which can be written in the following form:

Similarly, for a general case, even if Q_1 as opposed to zero, except for the

equation (10) $\frac{r_c^2}{4\chi(t-T)} \ll 1$ the following more simple approximation may be applied:

$$p_c(t) = p_{nn} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \ln\left(\frac{t}{t-T}\right) - \frac{\mu Q_1}{4\pi kh} \cdot \ln\left(\frac{4\chi(t-T)}{r_c^2}\right) + \frac{0.57722 \cdot \mu Q_1}{4\pi kh}, t > T. \tag{13}$$

The following example summarized the above mentioned examples.

Example №3. Let $0 = t_0 < t_1 < \dots < t_n$ - time sequence, fluid outflow at the point of time $t = 0$ will be $Q(t) = 0$ or if $t \geq 0$ there will be the following staircase function:

$$Q(t) = \begin{cases} Q_0, t_0 \leq t < t_1 \\ Q_1, t_1 \leq t < t_2 \\ \dots \\ Q_{n-1}, t_{n-1} \leq t < t_n \\ 0, t \geq t_n \end{cases} \tag{14}$$

Then: Pressure distribution over time t corresponding the time period $t_i = t < t_{i+1}$ according to the equation (5) has the following form:

$$\begin{aligned} p(r,t) &= p_{nn} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(t-\tau)}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau = \\ &= p_{nn} - \frac{\mu \cdot Q_i}{4\pi kh} \cdot \int_0^{t-t_i} \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau - \frac{\mu \cdot Q_{i-1}}{4\pi kh} \times \\ &\times \int_{t-t_i}^{t-t_{i-1}} \frac{1}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau - \frac{\mu \cdot Q_0}{4\pi kh} \cdot \int_{t-t_i}^{t-t_0} \frac{1}{\tau} \times \\ &\times \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau = p_{nn} - \frac{\mu \cdot Q_i}{4\pi kh} \cdot \left[-Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-t_i)}\right) \right] - \\ &- \sum_{j=0}^{i-1} \frac{\mu \cdot Q_j}{4\pi kh} \cdot \left[-Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-t_j)}\right) + Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-t_{j+1})}\right) \right]. \end{aligned} \tag{15}$$

If $t > t_n$, then we obtain the similar.

Example №4. Let $T > 0$ and

$$Q(t) = \begin{cases} 0, & t < 0 \\ Q_0, & 0 \leq t < T, \\ Q_1 + (Q_0 - Q_1) \cdot e^{\alpha(t-T)}, & t \geq T \end{cases} \tag{16}$$

In such a case the pressure equation at $t < T$ corresponds to the equation in Example №1. If $t > T$, then according to the equation (5) we obtain:

$$\begin{aligned}
 p(r,t) &= p_{na} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(t-\tau)}{\tau} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi\tau}\right) d\tau = p_{na} - \frac{\mu}{4\pi kh} \times \\
 &\times \int_0^t \frac{Q(\tau)}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = p_{na} - \frac{\mu}{4\pi kh} \times \\
 &\times \int_0^T \frac{Q_0}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_T^t \frac{Q_1}{(t-\tau)} \times \\
 &\times \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau - \frac{\mu \cdot (Q_0 - Q_1)}{4\pi kh} \cdot \int_T^t \frac{e^{aj(\tau-T)}}{(t-\tau)} \times \\
 &\times \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = p_{na} - \frac{\mu(Q_1 - Q_0)}{4\pi kh} \times \\
 &\times \left[-Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-T)}\right) \right] - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \left[-Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right] - \\
 &- \frac{\mu \cdot (Q_0 - Q_1)}{4\pi kh} \cdot \int_T^t \frac{e^{-\alpha(\tau-T)}}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau.
 \end{aligned}$$

Therefore, at $t > T$ and $\frac{r_c^2}{4\chi(t-T)} \ll 1$ according to the equation, we obtain:

$$\begin{aligned}
 p_c(t) &= p_{na} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \log\left(\frac{t}{t-T}\right) - \frac{\mu Q_1}{4\pi kh} \cdot \log\left(\frac{4\chi(t-T)}{r_c^2}\right) + \\
 &+ \frac{0.57722 \cdot \mu Q_1}{4\pi kh} - \frac{\mu \cdot (Q_0 - Q_1)}{4\pi kh} \times \int_T^t \frac{e^{-\alpha(\tau-T)}}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r_c^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau.
 \end{aligned}$$

(17)

Example №5. Let $\delta T > 0$ and

$$Q(t) = \begin{cases} 0, & t < 0. \\ \frac{Q_0}{\delta T} \cdot t, & 0 \leq t < \delta T, \\ Q_0, & t \geq \delta T. \end{cases}$$

(18)

Then: at $t > \delta T$ there will be:

$$\begin{aligned}
 p(r,t) &= p_{ni} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_0^t \frac{Q(\tau)}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \\
 & p_{ni} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \frac{Q_0}{\delta T} \cdot \int_0^{\delta T} \frac{\tau}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau - \\
 & - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \int_{\delta T}^t \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau.
 \end{aligned}$$

Let us calculate each distance separately. For a general case, when $0 \leq t_1 \leq t_2 \leq t$ we obtain:

$$\begin{aligned}
 \int_{t_1}^{t_2} \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau &= -Ei(-u_1) + Ei(-u_2), \\
 u_i &= \frac{r^2}{4\chi(t-t_i)}, i = 1,2
 \end{aligned} \tag{19}$$

$$\begin{aligned}
 \int_{t_1}^{t_2} \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau &= \int_{u_1}^{u_2} e^{-u} \cdot \frac{r^2}{4\chi u^2} du = \frac{r^2}{4\chi} \cdot \int_{u_1}^{u_2} \frac{e^{-u}}{u^2} du = \\
 &= -\frac{r^2}{4\chi} \cdot \int_{u_1}^{u_2} e^{-u} d\left(\frac{1}{u}\right) = \frac{r^2}{4\chi} \cdot \left[-\frac{e^{-u}}{u} \Big|_{u_1}^{u_2} - \int_{u_1}^{u_2} \frac{e^{-u}}{u} du \right] = \\
 &= \frac{r^2}{4\chi} \cdot \left[-\frac{e^{-u_1}}{u_1} - \frac{e^{-u_2}}{u_2} + Ei(-u_1) - Ei(-u_2) \right].
 \end{aligned} \tag{20}$$

Consequently:

$$\begin{aligned}
 & \int_0^{\delta T} \frac{\tau}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \int_0^{\delta T} \frac{(\tau-t)+t}{(t-\tau)} \times \\
 & \times \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = -\int_0^{\delta T} \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau + \\
 & + t \cdot \int_0^{\delta T} \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \frac{r^2}{4\chi} \times \\
 & \times \left\{ \frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right)}{r^2} - \frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right)}{r^2} + Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right) - \right. \\
 & \left. - Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right\} + t \cdot \left\{ -Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) + Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right) \right\} \\
 & \int_{\delta T}^t \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = -Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right)
 \end{aligned}$$

Therefore, at $t > T$ we obtain the following equation for outflow (18):

$$\begin{aligned}
 p(r,t) &= p_{nn} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \frac{Q_0}{\delta T} \cdot \int_0^{\delta T} \frac{\tau}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \\
 & \cdot \int_{\delta T}^t \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = p_{nn} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \left[-Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right) \right] \\
 & - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \frac{t}{\delta T} \times \left\{ -Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) + Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right) - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \frac{r^2}{4\chi} \cdot \frac{1}{\delta T} \times \right. \\
 & \times \left. \left[\frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right)}{r^2} - \frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right)}{r^2} \right] \right. \\
 & \left. \left[Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\delta T)}\right) - Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right] \right\}
 \end{aligned} \tag{21a}$$

If $t \leq \delta T$ then similarly to the previous equation, we obtain:

$$\begin{aligned}
 p(r,t) &= p_{nn} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \frac{Q_0}{\delta T} \cdot \int_0^t \frac{\tau}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \\
 &= p_{nn} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \frac{t}{\delta T} \cdot \left\{ -Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right\} - \frac{\mu Q_0}{4\pi kh} \cdot \frac{r^2}{4\chi \delta T} \times \\
 &\times \left\{ \frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right)}{\frac{r^2}{4\chi t}} - Ei\left(-\frac{r^2}{4\chi t}\right) \right\}
 \end{aligned} \tag{21b}$$

Example №6. Let $t_1 < t_2$, and

$$Q(t) = \begin{cases} 0, & t < t_1, \\ \frac{(Q_2 - Q_1)}{(t_2 - t_1)} \cdot (t - t_1), & t_1 \leq t < t_2, \\ Q_0, & t \geq t_2, \end{cases} \tag{22}$$

Then: at $t \leq t_1$ $p(r,t) = p_{nn}$. If $t_1 \leq t \leq t_2$, then

$$a = Q_1 - \frac{(Q_2 - Q_1)}{(t_2 - t_1)} \cdot t_1, \quad b = \frac{(Q_2 - Q_1)}{(t_2 - t_1)}$$

by introducing the values, we obtain:

$$\begin{aligned}
 p(r,t) &= p_{nn} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \frac{Q(\tau)}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \\
 &= p_{nn} - \frac{\mu}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \frac{a + b\tau}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = \\
 &= p_{nn} - \frac{\mu \cdot (a + bt)}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau + \\
 &+ \frac{\mu \cdot b}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau
 \end{aligned}$$

Now, using the equations (19) и (20), we obtain for time $t_1 \leq t \leq t_2$:

$$\begin{aligned}
 p(r,t) = & p_{nn} - \frac{\mu(a+bt)}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \frac{1}{(t-\tau)} \cdot \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau + \\
 & + \frac{\mu \cdot b}{4\pi kh} \cdot \int_{t_1}^t \exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-\tau)}\right) d\tau = p_{nn} \frac{\mu(a+bt)}{4\pi kh} \times \\
 & \times \operatorname{expint}\left(-\frac{r^2}{4\chi t(t-t_1)}\right) + \frac{\mu \cdot b}{4\pi kh} \cdot -\frac{r^2}{4\chi} \times \\
 & \times \left[\frac{\exp\left(-\frac{r^2}{4\chi(t-t_1)}\right)}{\frac{r^2}{4\chi t(t-t_1)}} - \operatorname{expint}\left(-\frac{r^2}{4\chi t(t-t_1)}\right) \right]
 \end{aligned} \tag{23}$$

If $t_1 > t_2$ then we obtain the above indicated analogy:

Example №7. Let $T > \delta T_1 > 0$, and $\delta T_2 > 0$,

$$Q(t) = \begin{cases} 0, & t < 0, \\ \frac{Q_1}{\delta T_1} \cdot t, & 0 \leq t < \delta T_1, \quad Q_1, \quad \delta T_1 \leq t < T, \\ Q_1 + \frac{(Q_2 - Q_1)}{\delta T_2} \cdot (t - T), & T \leq t < T + \delta T_2 \\ Q_2, & t \geq T + \delta T_2. \end{cases} \tag{24}$$

Obtained schematic diagram of outflow change based on the calculations is shown on Figure №3.

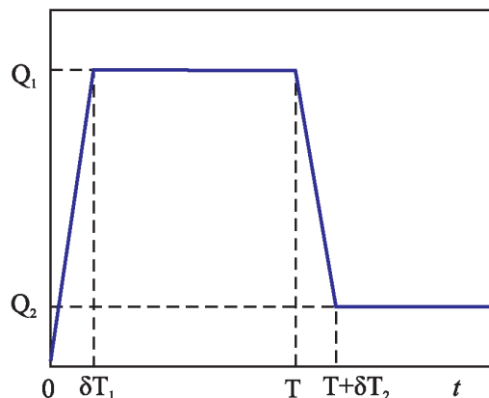

Figure №3. Outflow diagram

Determination (identification) of parameters of gas reservoirs

When filtrating the ideal gas, the pressure equation differs from the fluid equation (1) and the difference is pressure square instead of pressure, and piezo-

permeability $\bar{\chi} = \frac{kp_?}{\mu m_0}$ will be replaced by the parameter (see [2], p. 172):

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} \left(r \frac{\partial p^2}{\partial r} \right) - \frac{1}{\chi} \cdot \frac{\partial p^2}{\partial t}. \quad (25)$$

Where:

m_0 – porosity factor;

k – reservoir permeability;

μ – gas viscosity;

p_{nn} – pressure in non-developed reservoir.

In such a case the initial condition shall be written as follows:

$$p^2(r, 0) = p_{nn}.$$

(26)

With respect to the ideal gas, the following ratio ([2], p. 173): is used instead of lateral condition (3):

$$-\frac{2\pi kh}{\mu} \cdot \left(r \frac{\partial p^2}{\partial r} \right)_{r=r_c} = 2 \cdot p_{ar} \cdot Q_{ar}(t). \quad (27)$$

Where:

p_{am} – atmospheric pressure;

Q_{am} – outflow to the wellhead. Boundary condition of infinity will be transformed as follows:

$$p^2(r, t) = p_{nn}^2, r \rightarrow \infty \quad (28)$$

Therefore, when determining parameters of the ideal gas reservoir based on hydraulic dynamic analysis of wells, one can use the described theory of elastic fluids, but instead of pressure, it is necessary to apply pressure square, and instead of outflow from the well bore, it is necessary to use $2 \cdot p_{am} \cdot Q_{am}(t)$.

REFERENCES:

- Азиз Х., Сеттари Э. Математическое моделирование пластовых систем. – М.: Недра, 1982, стр.
- Басниев К.С., Власов А.М., Кочина И.Н. Максимов В.М. Подземная гидравлика. – М.: Недра, 1986, стр. 303.
- Гурбанмырадов О.А., Эседуллаев Р.Э., Дурдыев Н.Т., А.Р. Деряев. Гидродинамические проблемы, возникающие при бурении нефтегазовых скважин и способы их решения. – А.: Наука, 2018, стр.336.

УДК 082 + [550.8+553] (082)

Ковба Владислав Валериевич

кандидат технических наук,

доцент кафедры «Инженерной геологии и геотехники»

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

(Днепр, Украина)

Грабовец Оксана Николаевна

кандидат технических наук,

доцент кафедры «Инженерной геологии и геотехники»

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

(Днепр, Украина)

Ульянов Василий Юрьевич

ассистент кафедры «Инженерной геологии и геотехники»

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

(Днепр, Украина)

**К ВОПРОСУ О ВОЗРАСТЕ И ВИДАХ ПАЛЕОФАУНЫ
В МРАМОРИЗОВАННЫХ ИЗВЕСТНЯКАХ
КАМЕННОЙ ОБЛИЦОВКИ УЧЕБНЫХ КОРПУСОВ ПГАСиА**

Аннотация: на территории б. СССР красноцветные мраморы и мраморизованные известняки встречались очень ограниченно. Это, как правило, или весьма примечательный нижнетагильский (сапальский) мраморизованный известняк, относимый к павдинской свите нижнего силура, или же широко известные нижнеюрские мраморизованные известняки Западного Кавказа, основные месторождения которых расположены в пределах Грузии. В комплексе зданий ПГАСиА красноцветные мраморизованные известняки в большинстве своём предположительно представлены месторождениями облицовочного камня из Западной Грузии. Но в отличие от станций метрополитена Москвы и Санкт-Петербурга,

где они широко известны, а обильные включения палеофауны в них подробно описаны, здесь же встречаются лишь фрагментарно и только в искусственной т.н. «мраморной брекчии» полов центрального и старого корпусов. Данные настоящих исследований, продолжая серию статей о каменном убранстве зданий ПГАСиА, позволяют уточнить состав палеофауны, стратиграфическое положение и географическую привязку месторождений данного вида облицовочного камня. А также вполне могут быть востребованы в учебном процессе при подготовке студентов строительных и архитектурных специальностей. На основании проведенного сравнительного анализа выяснено, что образцы красноцветных мраморизованных известняков из зданий ПГАСиА весьма похожи на те юрские, которыми облицованы некоторые станции Московского и Санкт-Петербургского метро. И остатки морских организмов практически идентичны. Это, а также анализ их строения, вкуче со структурно-текстурными особенностями горной породы, с большей долей вероятности позволяет отнести их также к плинсбахскому ярусу нижней юры.

Ключевые слова: мраморизованный известняк, палеофауна, ярус, юрский период, гастроподы, брахиоподы, морские ежи, морские лилии.

Постановка проблемы.

На территории б. СССР красноцветные мраморы и мраморизованные известняки встречались очень ограниченно. Это, как правило, или весьма примечательный нижнетагильский (сапальский) мраморизованный известняк, относимый к павдинской свите нижнего силура, или же широко известные нижнеюрские мраморизованные известняки Западного Кавказа, основные месторождения которых расположены в пределах Грузии [1].

В комплексе зданий учебных корпусов Приднепровской государственной академии строительства и архитектуры (ПГАСиА) красноцветные мраморизованные известняки в большинстве своём представлены месторождениями облицовочного камня Грузии (Салиети, Шроша и др.). Но в отличии от станций метрополитена Москвы и Санкт-Петербурга, где они широко представлены и подробно описаны, здесь же встречаются лишь фрагментарно и только в мраморной брекчии полов центрального и старого корпусов. А между

тем отложения эти очень интересны, требуют более пристального изучения, чему и посвящена данная статья.

Цель статьи.

Основной целью настоящих исследований является уточнение состава палеофауны и стратиграфических особенностей данного типа осадочных горных пород. Результаты проводимых исследований, продолжая серию статей о каменном убранстве зданий ПГАСиА, вполне могут быть востребованы в учебном процессе при подготовке студентов строительных и архитектурных специальностей [2].

Результаты исследований.

Из истории изучения отложений данного возраста в Грузии.

Как известно, на территории Закавказской межгорной области нижнеюрские отложения обнажаются лишь на перифериях Дзирульского выступа доюрского кристаллического основания. Данные отложения сложены как прибрежными, так и эпиконтинентальными морскими фациями небольшой мощности, представленными конгломератами, аркозово-граувакковыми и слюдистыми песчаниками, аргиллитами, мергелями и известняками. Магматическая деятельность на данной территории проявлялась как в эффузивной, так и интрузивной форме. Нижнеюрские отложения трансгрессивно залегают на породах древнего кристаллического фундамента, вулканогенно-терригенных образованиях триаса, и, в свою очередь, трансгрессивно и местами согласно перекрываются вулканогенными образованиями байоса.

Изучение нижнеюрских отложений Дзирульского выступа имеет длительную историю. Первые сведения об их стратиграфии, как впоследствии оказалось ошибочные, даны Г. Абихом (Abich, 1865). Им *Amaltheus margaritatus* Montf., найденный в красных известняках, был определен как оксфордский вид и вмещающие его отложения с подстилающей толщей кварцевых песчаников отнесены к оксфордскому ярусу. В дальнейшем А.И. Сорокин, С.Е.

Симонович (1885) вновь указывают на присутствие в красных известняках оксфордского аммонита - *Quenstedticeras alternans* v. Buch; подстилающие песчаники они считали синхронными образованиями угленосной свиты Окрибы и датировали их средней юрой. Е. Фурнье (Fouraier, 1896) на основании ошибочного списка ископаемой фауны определил возраст красных известняков байос-оксфордом. М. Неймайер и Б. Улиг (Neumaier, 1882) описавшие ископаемые остатки фауны из коллекции Г. Абиха, впервые указали на присутствие среднего лейаса в красных известняках долины р. Дзирула. После детальных многосторонних работ, проведенных П.Д. Гамкрелидзе, С.С. Чихелидзе (1932) в долине р. Дзирула, возраст красных известняков был определен окончательно. Ими из этих отложений были собраны многочисленные представители разных палеонтологических групп. А.И. Джанелидзе (1946), изучивший из их коллекции наиболее важные для стратиграфии головоногие моллюски, пришел к выводу, что красные известняки включают в свой состав верхний плинсбах, тоарский ярус и нижнеааленский подъярус. В дальнейшем мнение А.И. Джанелидзе подтвердили И.Р. Кахадзе (1948) и К.Ш. Нуцубидзе (1949, 1966), которыми монографически была описана богатая фауна двустворчатых моллюсков и брахиопод [3-7]. Наиболее полное стратиграфическое описание юрских отложений Грузии выполнено коллективом исследователей под руководством Топчишвили М.В. [8]. Также, до сих пор не потеряло своей актуальности весьма интересное горно-геологическое описание месторождений красноцветных мраморизованных известняков, в т.ч. и данного возраста, расположенных в Западной Грузии, выполненное Беликовым Б.П. [9].

Геологические особенности и стратиграфия района работ.

Как уже указывалось выше, наиболее полное стратиграфическое описание юрских отложений Грузии в недавнем прошлом было выполнено коллективом исследователей под руководством Топчишвили М.В.

Красноцветные карбонатные отложения плинсбаха J1²p1, с характерной фауной, наблюдаются в юго-западной периферии Дзирульского выступа. В связи с тем, что они наиболее хорошо охарактеризованы остатками ископаемой фауны в ущелье р. Квирила (окр. с. Мартоубани), типовой разрез участка следующий:

1) толстослоистые песчанистые известняки с *Zeilleria subdigona* Opp., *Z. mutabilis* (Opp.), *Seirocrinus laevisutus* Pomp, и *Quenstedticrinus quenstedti* Klik. мощностью до 5м;

2) брекчиевидные песчанистые известняки с мергелистыми породами. В основании с известковистыми глинами, содержащими *Uptonia jamesoni* (Sow.), *Phricodoceras taylori* (Sow.), *Cruciloboceras phrygicum* Bremer, *Tropidoceras ellipticum* (Sow.) и многочисленные брахиоподы *Spiriferina* cf. *walcotti* Sow., *S. alpina* Opp., "*Rhynchonella*" *variabilis* Dav., *Lobothyris punctata* Sow., *Zeilleria subdigona* Opp., *Aulacothyris salghirensis* Moiss., *A. waterhousei* Dav. и морские лилии *Seirocrinus laevisutus* Pomp., *Amaltheocrinus amalthei* (Quenst.). С этого уровня ранее отмечалось *Acanthopleuroceras* sp., "*Rhynchonella*" *plicatissima* Quenst., *Lobothyris punctata* (Sow.) и *Zeilleria mutabilis* (Opp.) общей мощностью - 25-30 м;

3) известковистые мергели и брекчиевидные известняки с *Calliphylloceras emeryi* (Bet.) мощностью до 8 м;

4). красные органогенные известняки с *Juraphyllites libertus* (Gemm.), *Phylloceras bonarelli* Bett, *P. hebertinum* (Rein.), *Calliphylloceras emeryi* (Bett.), *Amaltheus margaritatus* Montf. и *Protogrammoceras isseli* (Fuc.) вскрытой мощностью 8 м.

По брахиоподам и морским лилиям из пачки 1 можно судить о ее плинсбахском возрасте в целом. Хотя если учесть, что она подстилает нижнеплинсбахскую пачку, то ее возраст можно считать раннеплинсбахским.

В красноцветных мраморизованных известняках Шрошинского района (месторождения Шроша и Салиети) описан богатый комплекс органических

остатков, которые позволяют определить возраст вмещающих пород. Здесь также встречены аммониты плинсбаха (*Amaltheus margaritatus* Montf., *Pleuroceras spinatus* Вг.), среднего тоара (*Dactytioceras raquinianum* d'Orb., *Peronoceras fibulatum* Sow.), верхнего тоара (*Pseudolioceras lythense* J. et B., *Hammatoceras speciosum* Jan.), нижнего аалена (*Dumortieria* cf. *levesquei* d'Orb., *D. gundershofensis* Buckm., *Pleydiellia aalense* Ziet., *Hammaioceras subinsigne* Opp.), брахиоподы нижней юры (*Spiriferina obtusa* Opp., *Sp. moschi* var. *krimastonensis* Moiss.) и нижнеюрские гастроподы *Pleurotomaria turneri* Sieb. На основании этих находок красные известняки уверенно относят к плинсбаху – нижнему аалену [10]. Известняки месторождения Салиети переполнены остатками нижнеюрских брахиопод. Встречаются множество остатков *Spiriferina tumida* Buch. и нижнеюрская *Zeilleria subdigona* Opp.

Результаты исследований.

Как следует из выше сказанного, органогенные известняки из месторождений Шроша и Салиети имеют морское происхождение. Они формировались в тепловодном бассейне на небольших глубинах в зоне развития органогенных построек. О таком их происхождении могут свидетельствовать остатки крупных колоний известковых губок, являющихся каркасостроителями и слагающими основную часть породы, и находки колоний известковых водорослей. О нормальной солености бассейна говорят и остатки криноидей, брахиопод и гастропод.

В красноцветных мраморизованных известняках из Грузии, представленных в облицовочных материалах зданий учебных корпусов ПГАСиА, нижнеюрские аммониты пока не обнаружены, в отличие от брахиопод, гастропод, а также морских линий и ежей. Но и среди последних крупных форм хорошей сохранности крайне мало, что позволяет отнести имеющиеся образцы известняков либо к периферийным участкам означенных месторождений облицовочного камня, либо к прочим малоизвестными месторождениям в данном районе. По этой причине все имеющиеся и хорошо различимые

включення палеофауны исследовались более или менее тщательно, с привлечением профильных специалистов из известных научных организаций.

На рис. 1, 2 точно представлены срезы фрагментов раковин брюхоногого моллюска – гастроподы. Они довольно часто встречаются в красноцветном мраморизованном известняке, но из-за малых размеров их довольно сложно заметить. Брюхоногие моллюски или гастроподы - наиболее многочисленный класс моллюсков, насчитывающий около 100 тысяч видов, причём как ископаемых, так и современных. Тело моллюска разделяется на туловище, голову и ногу. В основном это бентосные организмы, морские и пресноводные, хотя есть и наземные формы. Раковины брюхоногих моллюсков, как правило, спирально закрученные. Но спираль большинства их раковин закручивается не в плоскости, как у аммонитов и наутилусов, а с подъемом, пример того – широко известные современные наземные улитки.

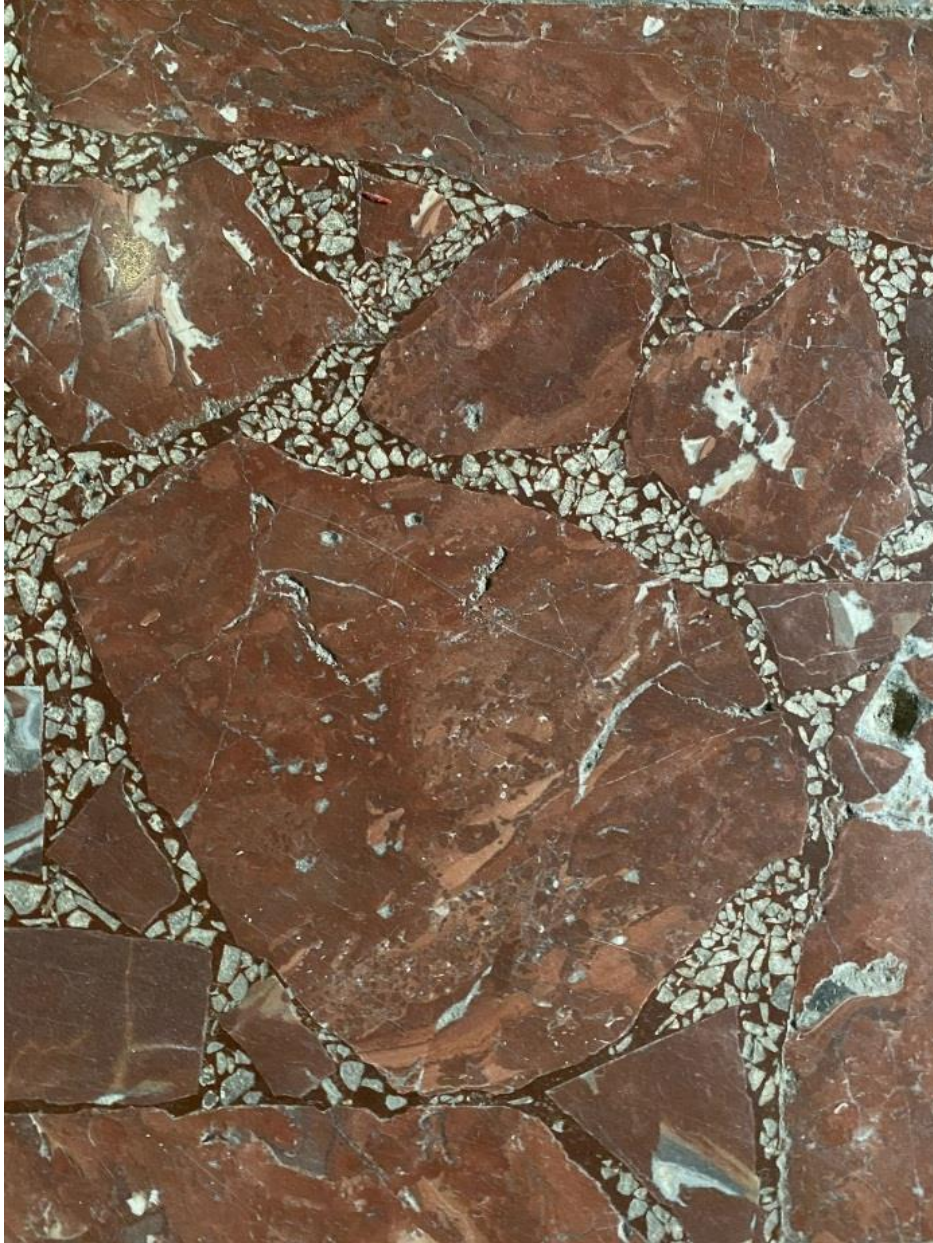

Рис. 1. Гастроподы в мраморизованном известняке (общий вид).

Рис.2. Гастропода в мраморизованном известняке (увеличено).

На рис. 3 чётко фиксируются два среза раковин брахиопод, обе – с выпуклыми створками, причём большая - явно замещенная раковина. Относятся брахиоподы к большой группе плеченогих. Их раковина состоит из двух несимметричных створок, а ко дну животные крепятся с помощью ножки, но у некоторых видов она отсутствует. Размеры известковых раковин брахиопод колеблются от 1 до 30 см (в основном 3—5 см). Брахиоподы были известны с кембрийского периода. Наибольшее распространение получили в палеозое, меньшее значение имели для мезозоя. Для раннего палеозоя характерны беззамковые брахиоподы. Расцвет замковые брахиопод начинается с ордовика, но максимальное их количество приурочено к позднему палеозою (продуктиды, спирифериды, ринхонеллиды). В конце палеозоя количественно сильно сокращаются. Руководящее значение для мезозоя имеют теребратулиды (*Terebratula*). В кайнозое многие плеченогие теряют руководящее значение и почти исчезают. Обитали в мелководной части преимущественно теплых морей.

Рис.3. Раковины брахиопод (продольное сечение).

На рис. 4, 5, 6 изображен поперечный срез стебля морской лилии-криноидеи. Эти представители класса морских лилий обычно в изобилии встречаются в облицовочных плитах нижнеюрских известняков из Грузии. Крупные образцы хорошей сохранности достаточно редки в облицовочных плитах зданий ПГАСиА, хотя и имеют тот же возраст и происхождение. Видны поперечные и продольные сечения фрагментов стеблей и ручек. Продольные имеют цилиндрическую форму, поперечные – чаще всего округлую, реже пятигранную или звездчатую. В центре поперечного среза обычно всегда присутствует осевой канал, в большинстве случаев имеющий округлую или правильную пятиугольную форму. Что позволяет отнести его к широко

распространенному в ранней юре роду *Pentacrinites*. Средний диаметр члеников 6–7 мм, максимальный – 10 мм.

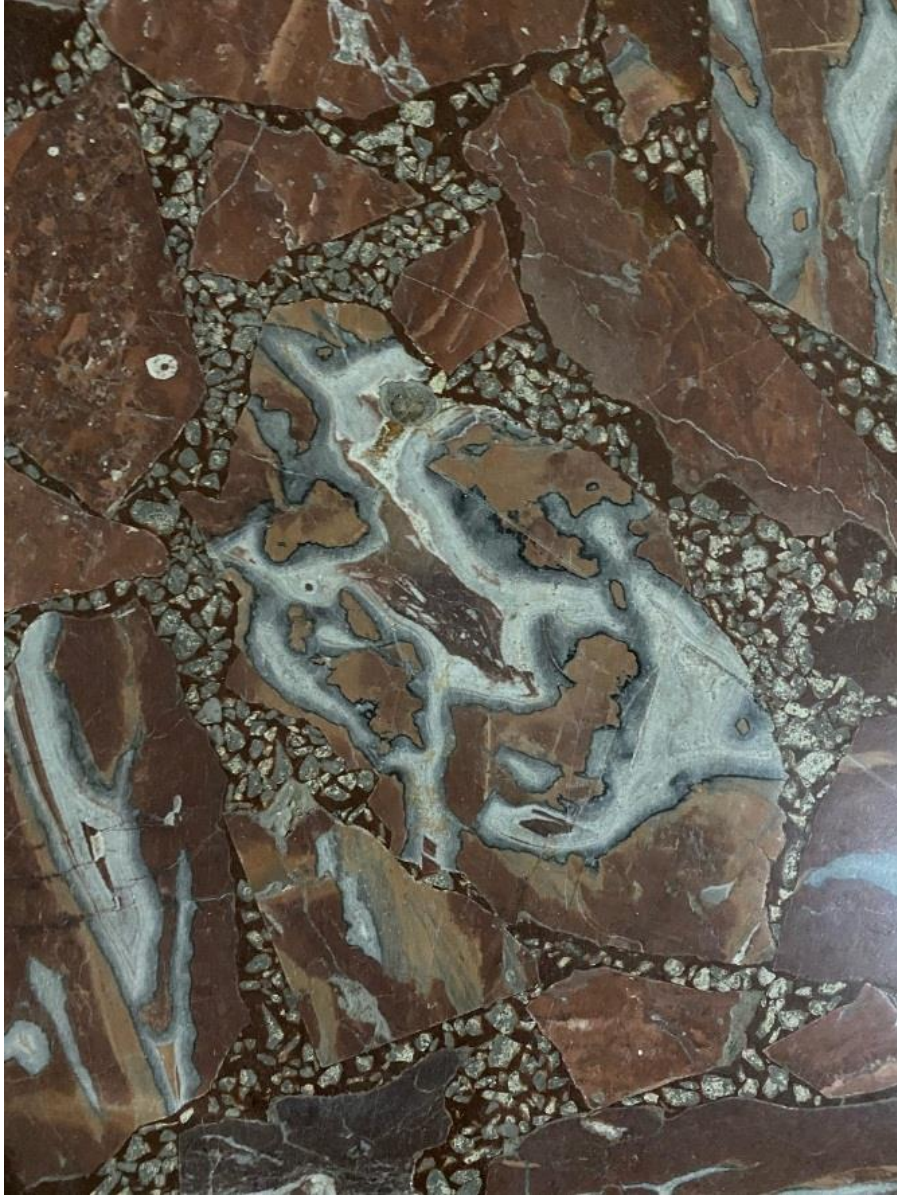

Рис. 4. Поперечный срез стебля морской лилии (общий вид).

Рис. 5. Поперечный срез стебля морской лилии (крупный план).

Рис. 6. Поперечный и продольный срезы стеблей морских лилий (крупный план).

На рис. 7 изображён продольный срез стебля морской лилии (толстый) и срез иглы морского ежа (тонкий). Длина иглы 2.5 см. Фрагменты лилии и ежа перемешаны, вероятно, отложения с палеофауной формировались на небольшой глубине, где волны перемешивали лежащие на дне фрагменты. Фрагмент стебля, по всей вероятности, был быстро перекрыт донным илом и не успел развалиться на отдельные членики.

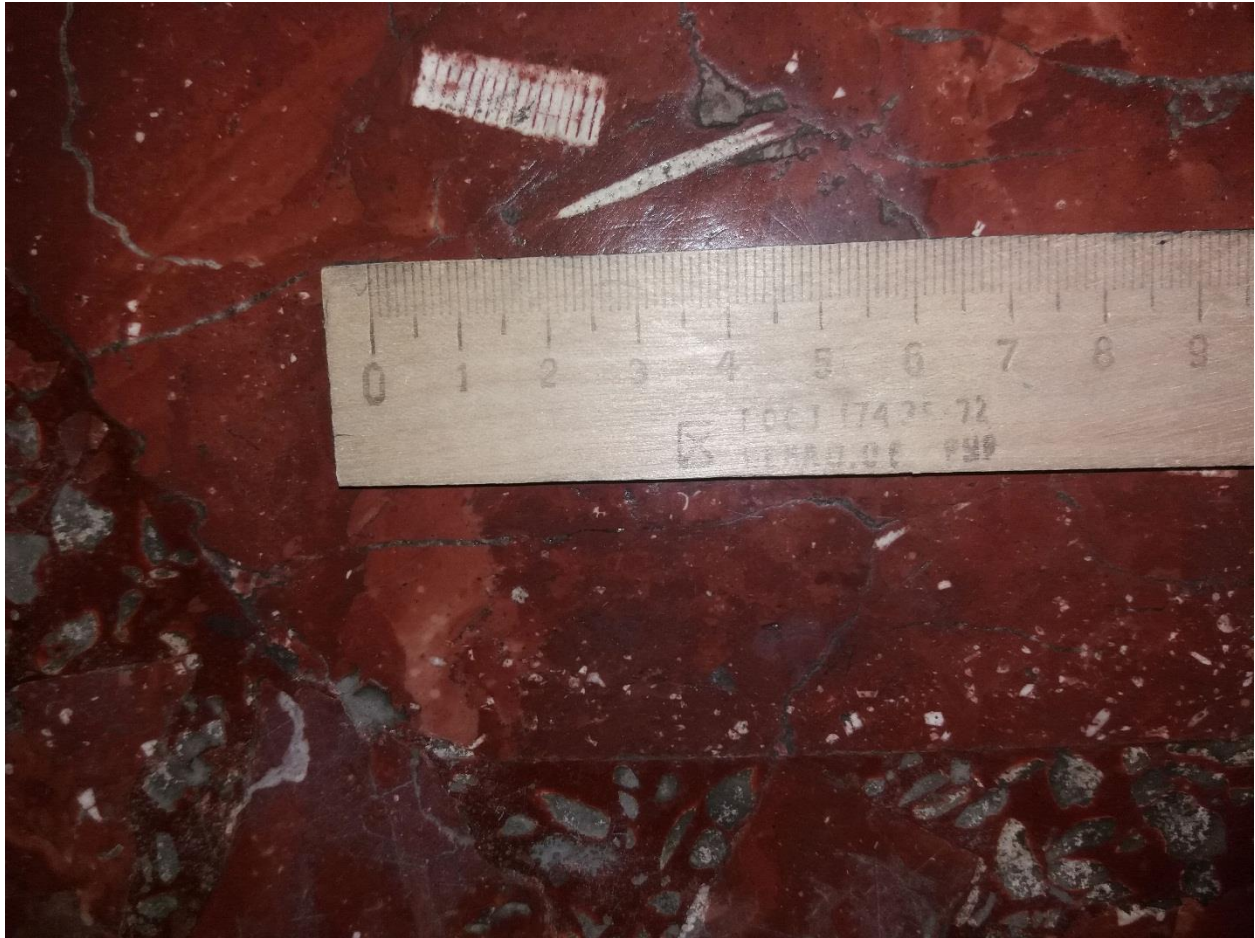

Рис. 7. Продольный срез стебля морской лилии (толстый) и срез иглы морского ежа (тонкий).

Таким образом, образцы красноцветных мраморизованных известняков из зданий ПГАСиА весьма похожи на те юрские, которыми облицованы некоторые станции Московского и Санкт-Петербургского метро [11-15]. И остатки морских организмов практически идентичны. Это, а также анализ их

строения, вкупе со структурно-текстурними особенностями горной породы, с большей долей вероятности позволяет отнести их к плинсбахскому ярусу нижней юры.

Заклучение.

На основании проведенного сравнительного анализа выяснено, что образцы красноцветных мраморизованных известняков из зданий ПГАСиА являются юрскими, сходными с теми, которыми облицованы некоторые станции Московского и Санкт-Петербургского метро. И остатки морских организмов практически идентичны. Это, а также анализ их строения, вкупе со структурно-текстурными особенностями горной породы, с большей долей вероятности позволяет отнести их также к плинсбахскому ярусу нижней юры.

Таким образом, в облицовке зданий ПГАСиА можно ознакомиться с некоторыми представителями раннеюрской фауны в мраморизованных известняках из Грузии. Полированные крупные плиты облицовочных пород позволяют наглядно и более полно определять горные породы при изучении дисциплины «Инженерная геология» студентами всех профильных специальностей. Каменная облицовка зданий ПГАСиА является замечательным дополнением к учебным коллекциям кафедры «Инженерной геологии и геотехники», являясь примером практического использования различных горных пород.

В связи с отсутствием профильной проектной и исполнительной документации по каменной облицовке зданий академии авторы настоящей статьи выражают особую благодарность Бугровой И.Ю. (каф. осадочной геологии Института наук о Земле СПбГУ), Назаровой В.М. (каф. палеонтологии МГУ), Коноваловой В.А. (лаб. моллюсков ПИН РАН) и многим другим за помощь в установлении фаунистической принадлежности имеющихся образцов облицовочного камня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ:

1. Осколков В.А. Облицовочные камни месторождений СССР / «Недра», М., 1984, 192с.
2. Сєдін В.Л., Грабовець О.М., Ковба В.В., Ульянов В. Ю., Микало В.В. Використання гірських порід облицювання будівель ПДАБА в учбовому процесі / "Український журнал будівництва та архітектури", № 2 (002), Днепр, 2021, - С. 88-99. DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.270421.88.755
3. Джанелидзе А. И. 1946. О возрасте красных известняков Дзирульского массива. Сообщ. АН Груз. ССР, т. VII, № 4.
4. Дзоценидзе Г. С., Схиртладзе Н. И., Чечелашвили И. Д. Литология лейасовых отложений Дзирульского массива. Тр. ГИН АН ГССР, сер. минерал., петрогр., т. III, 1953.
5. Кахадзе И. Р. Грузия в юрское время. Тр. ГИН АН ГССР. Сер геол. Т.III(УIII). 1947. 371 с.
6. Нуцубидзе К. Ш. Лейасские брахиоподы периферий Дзирульского массива. Тр. ГИН АН ГССР. Геол. сер., Т.V(X), 1949.
7. Нуцубидзе К. Ш. Нижнеюрская фауна Кавказа. Тбилиси: Мецниереба, 1966. 200 с.
8. Топчишвили М.В., Ломинадзе Т.А., Церетели И.Д., Годриа В.А., Надареишвили Г.Ш. Стратиграфия юрских отложений Грузии / Геологический институт им. А.И. Джанелидзе. Труды. Новая серия. Вып. 122, Тбилиси, 2006, 463 с.
9. Беликов Б.П. Мраморы Грузии / Труды института геологических наук, вып. 34, Петрографическая серия (№12) / Изд. АН СССР, 1940, 46с.
10. Бугрова И.Ю., Калинина М.А. Палеонтологические остатки в облицовочном камне станций Петербургского метрополитена.
http://www.paleostratmuseum.ru/files/Paleontologia_metro.pdf
11. Наугольных С.В. Палеонтологические объекты на станциях Московского метро / Природа, № 1, 2018, - С. 52-58.
http://www.ginras.ru/p-science/files/naugolnykh2018_metro.pdf
12. Гурвич Е.М. Геология в метро / Химия и жизнь, № 11, 2004, - С. 36-41.
<http://rnbo.khb.ru/files/cor/11178.pdf>
13. https://elementy.ru/nauchno-populyarnaya_biblioteka/434824/Paleontologicheskie_obekty_na_stantsiyakh_Moskovskogo_metro
14. <https://www.mos.ru/news/item/24754073/>
15. <http://www.paleometro.ru/object6.php>

Kovba Vladislav Valerievich

Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture
(Dnipro, Ukraine)

Grabovets Oksana Nikolaevna

Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture
(Dnipro, Ukraine)

Ulyanov Vasily Yurievich

Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture
(Dnipro, Ukraine)

**THE QUESTION OF THE AGE & TYPES
OF PALEOFAUNA IN THE MARBLED
LIMESTONES OF THE STONE FACING
OF THE EDUCATIONAL BUILDING OF PGASiA**

***Abstract:** on the territory of b. In the USSR, red-colored marbles and marbled limestones are found very rarely. This, as a rule, is either a very remarkable Nizhniy Tagil (Sapal) marbleized limestone, attributed to the Pavdin Formation of the Lower Silurian, or the well-known Lower Jurassic marbleized limestone of the Western Caucasus, the main deposits of which are located within Georgia. In the complex of PGASiA buildings, red-colored marbled limestones are presumed to be mostly represented by deposits of facing stone from Western Georgia. But unlike metro stations in Moscow and St. "Marble breccia" floors of the central and old buildings. The data of the conducted research, continuing the series of articles on the stone decoration of the buildings of the PGASiA, make it possible to clarify the composition of the paleofauna, the stratigraphic position and the geographic referencing of the deposits of this type of facing stone. And also may well be in demand in the educational process in the preparation of students of construction and architectural specialties.*

On the basis of the comparative analysis, it was found that the samples of red-colored marbled limestones from the buildings of PGASiA are very similar to those of the Jurassic ones, which are faced with some stations of the Moscow and St. Petersburg metro. And the remains of

marine organisms are almost identical. This, as well as the analysis of their structure, coupled with the structural and textural features of the rock, with a high degree of probability allows us to attribute them to the Plinsbach Stage of the Lower Jurassic.

Key words: *marbled limestone, paleofauna, stage, Jurassic period, gastropods, brachiopods, sea urchins, sea lilies.*

УДК 631

Савчук Тетяна Василівна

магістр біології, молодший науковий співробітник НПП «Черемоський»
(Путила, Чернівецька область, Україна)

Шемберко Мар'яна Миколаївна

вчитель-методист,
вчитель біології Путильського ЗЗСО I-III ступенів
(Путила, Чернівецька область, Україна)

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ҐРУНТІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВО-ОБҐРУНТОВАНИХ СІВОЗМІН

***Анотація:** головною метою проекту є еколого-економічне обґрунтування сівозмін, розроблення наукових основ біологізації землеробства задля збереження родючості ґрунтів, що призначені для вирощування сільськогосподарських культур.*

***Ключові слова:** землеробство, сівозміна, ротації, культури, родючість, врожайність, ґрунт, ерозія.*

Агрономічна роль сівозмін на різних етапах розвитку землеробства і особливо за умов його інтенсифікації впливає із загального завдання наукового землеробства. За відповідних кліматичних умов і природних властивостей ґрунту оцінка сівозмін залежить від того, як впливають попередні культури і заходи їх вирощування (обробіток ґрунту, удобрення та ін.). Відомо, що цей вплив неоднаковий. Отже, створюються деякі відмінності у властивостях ґрунту і його родючості залежно від попередніх культур. Їх необхідно враховувати при розміщенні сільськогосподарських культур на полях. Інакше кажучи, встановлювати науково обґрунтоване чергування культур.

Властивості ґрунтів, навіть найродючіших, таких як чорноземи, не завжди відповідають потребам культурних рослин, особливо їх високоврожайних сортів. Тому створення необхідних умов для росту сільськогосподарських культур, раціональне використання і захист ґрунтів, збереження та підвищення їхньої родючості є основним завданням на всіх етапах розвитку землеробства.

У системі агротехнічних заходів найбільш цілеспрямовано на ґрунт впливає сівозміна.

Враховуючи біологічні особливості й здатність польових культур не тільки використовувати, а й активно відновлювати родючість ґрунту, сівозміна істотно впливає на такі фактори родючості, як забезпеченість поживними речовинами і вологою, вміст гумусу, біологічний режим, фізичні властивості та швидкість детоксикації шкідливих речовин, що надходять у ґрунт при його сільськогосподарському використанні.

Крім того, сівозміна зумовлює агрономічну стратегію підвищення продуктивності ґрунту і врожайності сільськогосподарських культур, визначає та взаємопов'язує в єдиний комплекс усі ланки системи землеробства. Від спеціалізації сівозмін, складу і чергування культур залежать системи удобрення, механічного обробітку ґрунту та інших агротехнічних і меліоративних заходів.

Таблиця 1

Ротаційна таблиця чотирьохрічної сівозміни

Рік ротації	Поля сівозміни			
	I	II	III	IV
I	Картопля	Конюшина	Ячмінь з підсівом конюшини	Озима пшениця
II	Ячмінь з підсівом конюшини	Озима пшениця	Конюшина	Картопля
III	Конюшина	Картопля	Озима пшениця	Ячмінь з підсівом конюшини
IV	Озима пшениця	Ячмінь з підсівом конюшини	Картопля	Конюшина
V	Картопля	Конюшина	Ячмінь з підсівом конюшини	Озима пшениця

Із ротаційної таблиці видно, що на п'ятий рік культури будуть розміщені по полях так само, як і в перший рік. Це означає, що на 3 році закінчилася перша ротація сівозміни, а на п'ятому – почалася друга. Проте це не рух по замкнутому колу.

Методологічне повторення ротації можна представити як розвиток по висхідній спіралі, в процесі якого відбуваються зміни в самій ротації як щодо складу і чергування культур, та і її тривалості. Ці зміни зумовлюються новими досягненнями науки та досвідом виробництва і не порушують основ сівозміни. В основі сівозміни лежить також періодичність чергування культур в сівозміні (Табл.2).

Таблиця 2

Періодичність чергування культур у сівозміні, роки

Культура	Полісся	Лісостеп	Степ
Пшениця озима	2 - 3	2 - 3	1 - 3*
Жито озиме	1 - 2	1 - 2	1 - 2
Ячмінь, овес	1 - 2	1 - 2	1 - 2
Кукурудза	можливі повторні посіви**		
Горох, вика, чина, соя, нагут	3 - 4	3 - 4	3 - 4
Гречка	1 - 2	1 - 2	1 - 2
Просо	2 - 3	2 - 3	2 - 3
Люпин	6 - 8	6 - 7	-
Буряки цукрові, кормові, ріпак	3 - 4	3 - 4	3 - 4
Картопля	2 - 3	2 - 3	1 - 2
Льон	5 - 7	-	-
Соняшник	-	7 - 8	7 - 9
Капуста	6 - 7	6 - 7	6 - 7
Трави багаторічні бобові	3 - 4	3 - 4	3 - 4

Продуктивність культур значною мірою залежить від розміщення їх у сівозміні. Можливість одержання максимального врожаю залежить від розміщення культур після кращих попередників. При дотриманні зазначених періодів повернення на попереднє місце вирощування можна складати схеми сівозмін будь-якого типу та виду. При цьому слід уникати насичення сівозміни культурами, близькими між собою (колосовими зерновими, бобовими), враховуючи попередників культурних рослин (Табл.3).

Таблиця 3

Оцінка попередників

Культура	Попередник															
	Трави багаторічні бобові	Трави однорічні	Горох, вика	Люпин на зелену масу	Люпин на зерно	Кукурудза на силос	Кукурудза на зерно	Пшениця озима	Жито озиме	Ячмінь	Овес	Картопля рання	Картопля пізня	Льон	Буяки цукрові	Соняшник
Пшениця озима	х	х	х	х	уд	д	н	н	н	н	уд	х	уд	х	н	н
Жито озиме	х	х	х	х	уд	д	н	н	н	уд	н	х	уд	х	н	н
Ячмінь	х	х	х	х	х	х	х	д	д	н	уд	х	х	х	х	уд
Овес	х	х	х	х	х	х	х	д	д	уд	н	х	х	х	х	уд
Кукурудза	х	х	х	х	х	уд	уд	х	х	х	х	х	х	х	уд	уд
Горох, соя, вика	н	уд	н	н	н	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	д
Люпин	н	уд	н	н	н	д	х	х	х	х	х	х	х	х	х	д
Льон	х	х	д	н	д	х	х	х	д	уд	уд	х	х	н	д	н
Буяки цукрові, ріпак	д	д	д	уд	д	уд	уд	х	х	д	д	д	д	уд	н	н
Картопля	х	х	х	уд	х	д	д	х	х	д	д	н	н	х	х	н
Соняшник	н	х	х	уд	х	х	уд	х	х	х	х	х	х	х	уд	н

Примітка: х - найкращий, д - допустимий,

уд - умовно допустимий, н - недопустимий попередники.

Для різних господарств зараз найбільш прийнятними є сівозміни з короткою ротацією. На більшість культур розміщення їх у чотири-, шестипільних сівозмінах не впливає негативно на рівень урожаю. У табл. 4 - 7 наведені різноротаційні сівозміни із зразковим чергуванням культур залежно від спеціалізації господарств. Набір культур уточнюється з урахуванням зональних і ґрунтових умов розміщення господарств, їхньої спеціалізації (виробництво тваринницької чи рослинницької продукції) та з урахуванням рекомендованого співвідношення кормів для господарств із різною спеціалізацією і структурою посівних площ. Господарства, що займаються виробництвом продукції рослинництва, можуть мати ще вужчу спеціалізацію, зорієнтовану здебільшого на вирощування однієї чи двох культур. Щоправда, це ускладнює організацію науково обґрунтованого чергування культур у сівозмінах, змушує запроваджувати посіви додаткових культур для його покращання.

На всіх полях сівозміни попередником для культур нововведеної схеми мають бути один-два попередники. Для освоєння нової сівозміни потрібен певний час. За неможливості вирощувати культуру згідно з новою схемою тимчасово вводяться культури-замінники. Наприклад, замінниками люцерни в сівозміні можуть бути однорічні трави і еспарцет (табл. 4). Краще, коли попередником є пшениця озима. У цьому випадку для освоєння сівозміни потрібно три роки.

Таблиця 4

Ротаційна таблиця з елементами освоєння сівозмін

Поле сіво-зміни	Рік			
	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік
	культура	культура	культура	культура
1	пшениця озима	трави однорічні + підсів еспарцету	еспарцет	пшениця озима
				кукурудза на зерно
2	пшениця озима	трави однорічні	пшениця озима	соя
			кукурудза на зерно	кукурудза на силос
				горох
3	пшениця озима	кукурудза на зерно	соя	ячмінь
		ячмінь	кукурудза на силос	озимі на зелений корм
			горох	підсів люцерни або літній її посів
4	пшениця озима	соя	ячмінь	
		кукурудза на силос	озимі на зелений корм	люцерна
		горох	підсів люцерни	
5	пшениця озима	трави однорічні		
		ячмінь	люцерна	люцерна
		підсів люцерни		

При складанні схем сівозмін обов'язково потрібно враховувати ерозійно-гідрологічну ситуацію конкретної місцевості: еродованість ґрунтового покриву,

кількісні показники всіх факторів ерозії з врахуванням їх імовірного проявлення, інтенсивність втрат ґрунту.

Інтенсивність ерозійних процесів залежить від крутизни схилу і культур, що вирощуються. Тому тут головне завдання полягає у тому, щоб запобігти змиву верхнього шару ґрунту, перш за все, захистити ґрунти від ерозії. Обов'язково враховувати ерозійно-гідролітичну ситуацію конкретної місцевості: еродованість ґрунтового покриву, кількісні показники всіх факторів ерозії з врахуванням їх ймовірного проявлення, інтенсивність втрат ґрунту. Інтенсивність ерозійних процесів залежить від крутизни схилу і культур, що вирощуються. Ці процеси посилюються за впровадження на схилах просапних культур і зменшуються, коли вирощуються культури суцільної сівби.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Основи сільського господарства: Навч. посіб. / Б.М.Польський, М.І.Стеблянко, Р.Д.Чмир, В.С.Яворський. – К.: Вища шк., 1991. – 296 с.
2. Смирнов П.М., Муравин Э.А. Агрохимия – М.: Колос, 1981, 182 с.
3. Собко О.О. Сівозміни – основа інтенсифікації землеробства. – К.: Урожай, 1985. – 295 с.
4. Церлинг В.В. Диагностика питания сельскохозяйственных культур.-М.: Агропромиздат, 1990.-235с.

Savchuk Tatyana Vasilyevna

Master of biology, junior researcher of NPP "Cheremoshsky"

(Putila, Chernivtsi region, Ukraine)

Shemberko Mariana Nikolaevna

teacher-methodologist,

biology teacher of Putilsky ZZSO I-III stages

(Putila, Chernivtsi region, Ukraine)

**RATIONAL USE OF SOILS BY INTRODUCING
SCIENTIFICALLY BASED CROP ROTATIONS**

***Abstract:** the main goal of the project is the ecological and economic justification of crop rotation, the development of scientific foundations for the biologization of Agriculture to preserve the fertility of soils intended for growing agricultural crops.*

***Keywords:** agriculture, crop rotation, rotations, crops, fertility, yield, soil, erosion.*

ТРАВМАТОЛОГІЯ (TRAUMATOLOGY)

УДК 343.1

Сіверська Зорина Ханларівна

курсант 1 курсу

Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів

Національної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

Казначєєв Дмитро Георгійович

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

(Дніпро, Україна)

ПАТОГЕНЕЗ ВІДМОРОЖЕННЯ, СТУПЕНІ ВІДМОРОЖЕННЯ, УСКЛАДНЕННЯ

***Анотація:** оцінити ефективність традиційних методів хірургічного та консервативного лікування холодової травми, встановити клінічні, інструментальні та лабораторні фактори, що її визначають, виділити прогностичні критерії. Матеріал та методи.*

***Ключові слова:** травма, холод, відмороження, лікування.*

Відмороження або обмороження – пошкодження тканин організму під впливом холоду.

Нерідко супроводжується загальним переохолодженням організму та особливо часто зачіпає такі частини тіла, як вушні раковини, ніс, недостатньо захищені кінцівки. Всього пальці рук та ніг. Відрізняється від «холодних опіків»,

що виникають у результаті прямого контакту з дуже холодними речовинами, такими як сухий лід або рідкий азот.

Найчастіше відмороження виникають у холодний зимовий час при температурі навколишнього середовища нижче $-20-10$ °С. При тривалому перебуванні поза приміщенням, особливо при високій вологості та сильному вітрі, відмороження можна отримати восени та навесні при температурі повітря вище нуля.

Ступінь чутливості до холоду в дітей віком дуже різна. Вона залежить від низки суто фізичних причин та стану організму дитини. З факторів навколишнього середовища, що сприяють відмороженню, слід назвати вологість повітря та вітер. При великій вологості і сильному вітрі може наступити навіть при порівняно невеликому зниженні температури. З біологічних факторів мають значення вік, знижене харчування дитини та порушення кровообігу [1]. У маленьких дітей, які страждають на недокрив'я, при поганому харчуванні про виникає легше. Тісне взуття та одяг, що обмежують кровообіг, також сприяє фактор. Ступінь ураження залежить від поєднання згаданих вище умов, але чим холодніше повітря, тим швидше може статися О і тим глибше воно буде. Розрізняють загальне замерзання та місцеве відмороження різного ступеня [2].

Загальне замерзання в дітей віком зустрічається рідко. Воно виявляється у дрімотному стані, що переходить у сон. Якщо в цьому стані не буде проведено відповідне лікування, то поступово кровообіг припиняється, настають анемія мозку, зміни у тканинах та органах, що ведуть до смерті.

До лікування обморожень необхідно приступати якнайшвидше – подібні травми розвиваються дуже швидко і за відсутності своєчасної терапії дають серйозні ускладнення. Серед поширених наслідків обморожень можна назвати такі:

Утворення гіпертрофічних грануляцій та рубців на місці відмерлої шкіри, позбутися яких можливо лише хірургічним способом;

Інфікування рани внаслідок потрапляння до неї патогенних бактерій;

Розвиток системних порушень роботи судин у кінцівках, особливо нижніх;

Зараження крові (сепсис) внаслідок потрапляння до неї продуктів розпаду некротизованих тканин;

Розвиток гангрени з подальшою необхідністю ампутації ураженої кінцівки.

Щоб уникнути всіх цих неприємних наслідків, необхідно вчасно вживати заходів – надавати першу допомогу та звертатися до лікаря за першої ж нагоди. Тільки фахівець може точно визначити ступінь та тяжкість ураження та надати рекомендації щодо лікування [4].

Організм людини найкраще функціонує за температури тіла 36-37°C, яка тримається у межах за рахунок роботи спеціального центру терморегуляції, що у головному мозку.

Зігрівання організму досягається за рахунок перетворення їжі на теплову енергію, а також за рахунок тепла, що виділяється при м'язовій діяльності. Тому зовнішній вплив на систему, що відповідає за терморегуляцію організму, може призвести до певних зрушень не тільки в ній. Самій, але й навіть загрожувати життю. Поразки, що виникають внаслідок впливу

Термічні фактори (висока або низька температура) називаються термічними. Термічні фактори в першу чергу діють на шкіру людини, а потім на внутрішні органи [3].

Місцеве лікування поверхневих відморожень I-II ступеня зазвичай потребує лише накладання асептичних пов'язок. До бульбашок, що виникають при II ступеня, рекомендується щадне ставлення. Найбільш ймовірним місцевим ускладненням може бути нагноєння бульбашок.

Розвиток некрозу тканин при глибоких відмороженнях зазвичай вимагає проведення хірургічного лікування. При відмороження III ступеня після відторгнення або видалення некрозу утворюються гранулюючі рани, закриття яких проводиться за допомогою шкірної пластики. При відмороженнях IV

ступеня хірургічне лікування глибоких відморожень найчастіше включає ампутації та екзартикуляції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гражданская оборона /под ред. В. И. Завьялова. - М: Медицина, 1999.
2. Кузьменко В.В., Журавлев С.М. "Травматологическая и ортопедическая помощь". М: Медицина, 1996.
3. Руководство по медицинской службе гражданской обороны /под ред. А. И. Бурназяна. М: Медицина, 1993.
3. Сборник лучших рефератов / Э. В- Велик, Т. И. Водолазская, О. В. Завязкин, М. П. Ильяшеако, С 54 А. А. Ильяшенко, С. А. Мирошниченко. Москва; Издательство "БАО-ПРЕСО, 2004. 624с.

Siverska Zoryna Khanlarivna

1st year cadet

Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists

of the National Police

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

Kaznacheev Dmitro Georgiyovich

Docent at the Department of Tactical Special Training

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

(Dnipro, Ukraine)

**PATHOGENESIS OF FROSTBILITY,
DEGREES OF FROSTBILITY, COMPLICATIONS**

***Abstract:** to evaluate the effectiveness of traditional methods of surgical and conservative treatment of cold injuries, to establish clinical, instrumental and laboratory factors that determine it, to identify prognostic criteria. Material and methods.*

***Keywords:** trauma, cold, frostbite, treatment.*